

برگهای فارسی

برای کلاس نهم

برگهای فارسی

برای کلاس نهم

BURGHA-E-FARSI

Std. IX

महाराष्ट्र स्टेट बोर्ड ऑफ सेकेंडरी اینڈ ہائر سیکنڈری ایجوکیشن

पुणे - 411 004

First Edition : 2012
Reprint : 2019

The Board of Studies :

Mrs. Peerzade Shahnaz Mohd. Sahab (Convener)
Mrs. Raziya Begum Ghulam Husain Patel (Member)
Mr. Shaikh Sagheer Shaikh Ghani (Member)
Mr. Waheed Imam Ansari (Member)
Dr. Shujaat Ali Sayyed (Member)
Dr. Mazhar Alam Siddiqui (Member)
Mr. Mohd. Aleem Nakhtare (Invitee)

Editorial Board :

Mr. Abdul Basit Abdul Bari Khaleequi
Mr. Ansari Ahmed Husain
Mr. Akhter Jahan Mohd. Siddique

Co-ordinator :

Dr. Mazhar Alam Siddiqui
Dr. Haroon Faraz

© **Maharashtra State Bord of Secondary and
Higher Secondary Education Pune 411004.**

OR

© **Publisher**

All rights reserved

No parts of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, C.D. ROM/ Audio Video, Cassettes or electronic, mechanical including photocopying, recording or by any information storage and retrieval system, without permission in writing from the Secretary Education, Pune - 411 004.

As laid down by the Board of Secondary Education the Committee of Writers prepared this book under the guidance of the Board of Studies.

Publisher :

Shri S.H. Dhakne
Secretary, Maharashtra State Board of Secondary and
Higher Secondary Education, Pune - 411 004.

Board Evalution Officer : Govardhan Sonawne

Production and Distribution :

Maharashtra State Bureau of Textbook
Production and Curriculum, Pune - 411 004.

Cover Design :

Shri Chandrashehhar Begampure

Production :

Shri. Vivek Gosavi (Controller)
Shri. Sacchitanand Aphle (Chief Prod. Officer)
Shri. Rajendra Chinderkar (Production Officer)
Shri. Rajendra Pandloskar (Prod. Assistant)

Paper :

70GSM, Creamwove

Typesetting :

ALTAF AMEEN (Sadan Graphics),
Malegaon - 423203

Print Order :

Printer :

دستورِ هند

سرآغاز

ما مردمانِ هند بامتانت و سنجیدگی تصمیم می گیریم که
هند را يك جمهوریهٔ مستقل و اجتماعی و غیر مذهبی بسازیم
و برای شهر یانش حاصل کنیم

انصاف : اجتماعی و اقتصادی و سیاسی

آزادی : آزادی فکر و اظهار و عقیده و ایمان و عبادت

مساوات : به اعتبار حیثیت و موقع؛ نیز بین همه مردمان

اُخوت را برای عظمتِ فردوتیقنِ اتحادِ سالمیتِ ملتِ ترقی بدهیم-

درمجلسِ دستور ساز ما امروز بتاریخ بیست و شش

ماه نومبر ۱۹۴۹ میلادی بذریعۀ هذا این دستور را وضع می کنیم -

و اختیار می نمائیم و برخودمان نافذ می کنیم.

بھارتیہ راشٹر گیت

(مکمل)

جَن گَن مَن ادھینا یک جے ھے

بھارت بھاگیہ ودھاتا!

پنجاب، سندھ، گجرات، مراٹھا،

دراوڑ، اُتکل، بنگ،

وندھیہ، ہماچل، یمونا، گنگا،

اُچھل، جل دھی، ترنگا،

تو شھ نامے جاگے، تو شھ آشیس ماگے

گاھے تو جے گاتھا

جَن گَن مَنگل دایک جے ھے

بھارت بھاگیہ ودھاتا!

جے ھے، جے ھے، جے ھے،

جے، جے، جے، جے ھے

اختصار

جَن گَن مَن ادھینا یک جے ھے

بھارت بھاگیہ ودھاتا!

جے ھے، جے ھے، جے ھے،

جے، جے، جے، جے ھے

عهد

بهارت میهنِ من است۔ همه بهارتیان برادران و خواهرانِ من اند۔ من میهنِ خویش را دوست می دارم و به ارثِ عظیم و گوناگون آن فخر می کنم۔

من دائم سعی خواهم کرد که در خورِ ارثِ آن بشوم۔ من پدر و مادر، آموز گاران و بزرگانِ خویش را احترام خواهم کرد و با هر یک سلوکِ خوش خلقی خواهم کرد۔

من عهد می کنم که خود را برای میهنِ خویش و مردمانِ میهنِ خویش وقف می کنم۔ در بهداشتِ آنها مَسَرّتِ من است۔

PREFACE

The Maharashtra State Board of Secondary & Higher Secondary Education, has in the light of the National Syllabus 2000, revised the State Syllabus from Std. IX to Std. X. The Board has prepared the draft of the syllabi of all the subjects and languages for Std. IX and Std. X and for Std. XI and Std. XII. While preparing the syllabus, the syllabi of other States were duly considered. The draft syllabi of different subjects and languages were seen by the experts and the necessary changes were incorporated while they were finalised, to enable the students to meet the challenges of the 21st century.

The Board has made provisions for learning different languages both at the secondary stage and at the higher secondary stage. At the higher secondary stage alongwith modern Indian languages or mother tongue. Provision of studying classical languages is also made, as an option, thus making it possible for student to learn Persian for those desiring to learn the language.

The Board of Studies in Urdu, Persian, Arabic and Avesta Pahlavi has prepared the draft of the syllabus of Persian and with the assistance of the editorial board of Persian has prepared the textbook for std IX in the light of the approved syllabus. The board of studies has taken care to see that the syllabus and the textbook based on it has an Indian reference. This is because persian language has about eight centuries long association with India, has made great impact on Indian culture and contributed to the rich cultural heritage of our country. Study of Persian at this level would enable the student to become aware of the links among the Indian languages.

The State Board is thankful to the Convener, the members of the Board of Studies in Urdu, Persian and Avesta Pahlavi, the members of the editorial board and the co-ordinator for having taken pains to prepare the textbook. The board is also thankful to the writers, poets and institutions from where the material has been obtained.

The Director of the Bureau of Text Book and Curriculum Research has to be specially thanked for timely printing and distributing this book.

(Shri Sarjerao Jadhav)

Chairman

Maharashtra State Board of Secondary &
Higher Secondary Education, Pune.

Pune - 411 004

Date : 30/04/2012

فهرست

بخش نثر [Prose Section]

01 ...	(۱) حروفِ تهجّی
03 ...	(۲) پروردگارِ ما
05 ...	(۳) اعداد
09 ...	(۴) ساعت
11 ...	(۵) اسمِ های هفته، ماه های سال و فصل های سال
13 ...	(۶) ضرب الامثال
15 ...	(۷) مشورتِ باهم
17 ...	(۸) مریض و پزشک
18 ...	(۹) چراغِ سبز
20 ...	(۱۰) قرآنِ مجید
22 ...	(۱۱) جشنِ نور
23 ...	(۱۲) گل های خندان
25 ...	(۱۳) باغِ احترام
26 ...	(۱۴) تورا سپاس
28 ...	(۱۵) نامه به پدر
29 ...	(۱۶) جابر بن حیان : بنیانگذارِ علمِ شیمی
31 ...	(۱۷) گرگ و گاو
33 ...	(۱۸) آلودگی هوا

بخش نظم [Poetry Section]

36 ...	(۱) حمد
37 ...	(۲) در فضیلتِ علم
38 ...	(۳) روباه و زاغ
39 ...	(۴) انار

حبیب یغمائی
مصطفی رحمان دوست

40 ...	عباس یمنی شریف	(۵)	درختکاری
41 ...	میرشمس الدین فقیر	(۶)	مادرِ هند
42 ...	نرگس منصوری	(۷)	وقتی بنفشه زیباست
44 ...	افسانه شعبان نژاد	(۸)	گل لبخند
46 ...	حافظ شیرازی	(۹)	غزل
47 ...	نجیام - فرخی	(۱۰)	رباعیات
48 ...	مرزا بیدل - ابنِ یمین	(۱۱)	قطعات

بخشِ نحو [Grammar Section]

74 - 95 ...	(در انگلیسی)	49 - 73 ...	(در اردو)
(1) Singular & Plural		(۱) مفرد و جمع	
(2) Adjectival Construction		(۲) مرکب توصیفی	
(3) Possessive Construction		(۳) مرکب اضافی	
(4) Demonstrative Pronouns		(۴) اشاره و مشاّر الیه	
(5) Auxilary Verbs		(۵) افعال معین	
(6) Infinitives		(۶) مصادر	
(7) Verb		(۷) فعل	
(8) Pas Indefinite Tense		(۸) ماضی مطلق	
(9) Subjective Pronouns		(۹) ضماّر فاعلی	
(10) Objective Pronouns		(۱۰) ضماّر مفعولی	
(11) Possessive Pronouns		(۱۱) ضماّر اضافی	
(12) Past imperfect Tense		(۱۲) ماضی قریب	
(13) Prepositions		(۱۳) حرف‌های جاّزه (حرفِ اضافه)	
(14) Interragotive particles		(۱۴) حرف‌های استفهام	
(15) Past Perfect Tense		(۱۵) ماضی بعید	
(16) Aorist		(۱۶) مضارع	
(17) Present Tense		(۱۷) زمان حال	
(18) Future Tense		(۱۸) زمان مستقبل	
(19) Imperative & Negative Imperative		(۱۹) امر و نهی	
(20) Conjunction		(۲۰) حرف ربط	
(21) Gender		(۲۱) جنس	

برگهای فارسی [BARG-HA-E-FARSI]

[For Std. IX] (برای کلاس نهم)

The following PROSE and POETRY lessons are prescribed for 'Composite-Course' to be taught during the first and second terms.

(A) **Prose** : 01, 02, 03, 04, 05, 06, 08, 10, 11, 12, 13, 15.

(B) **Poetry** : 01, 02, 04, 06, 07, 09, 10, 11.

(C) **Grammar** :

(i) Revision of Grammar of Std. VIII	(v) Pronouns
(ii) Parts of Speech	(vi) Verbs
(iii) Kinds of Noun	(vii) Conjunctions
(iv) Adjectives	(viii) Tenses

Composite Course (Marks : 50)

First Term (میکات اول)

[Poetry Section] بخش نظم

(۱) حمد	
(۲) در فضیلت علم	
(۳) انار	مصطفی رحمان دوست
(۴) مادر هند	میر شمس الدین فقیر

[Prose Section] بخش نثر

(۱) حروف تہجی
(۲) پروردگار ما
(۳) اعداد
(۴) ساعت
(۵) اسم های هفته، ماه های سال و فصل های سال
(۶) ضرب الامثال

[Grammar Section] بخش نحو

(i) Revision of Grammar done in Std. VIII :	
(ii) Parts of Speech :	اقسام کلمات
(iii) Kinds of Noun :	اقسام اسم
(iv) Adjectives :	صفات

Composite Course (Marks : 50)

Second Term (مِیقاتِ دوّم)

بخشِ نثر [Prose Section]

- (۷) مریض و پزشک
- (۱۰) قرآن مجید
- (۱۱) جشن نور
- (۱۲) گل های خندان
- (۱۳) باغ احترام
- (۱۵) نامه به پدر

بخشِ نظم [Poetry Section]

زگس منصوری	(۱) وقتی بنفشه زیباست
حافظ شیرازی	(۲) غزل
خیام - فرخی	(۳) رباعیات
مرزا بیدل - ابن یسین	(۶) قطعات

بخشِ نحو [Grammar Section]

(i) Pronouns :	ضمائر
(ii) Verb :	فعل
(iii) Conjunctions :	حروف ربط
(iv) Tenses :	زمان ها
(a) Past Tense :	زمانه ماضی
(b) Present Tense :	زمانه حال
(c) Future Tense :	زمانه مستقبل

Second Language (Marks : 100)

میقاتِ اوّل (First Term)

بخشِ نظم [Poetry Section]

- (۱) حمد
- (۲) در فضیلتِ علم
- (۳) رباعیه و زارغ
- (۴) انار
- (۵) درختکاری

بخشِ نثر [Prose Section]

- (۱) حروفِ تہجی
- (۲) پروردگارِ ما
- (۳) اعداد
- (۴) ساعت
- (۵) اسم‌های هفته، ماه‌های سال و فصل‌های سال
- (۶) ضرب‌الامثال
- (۷) مشورتِ با هم
- (۸) مریض و پزشک
- (۹) چراغِ سبز

میقاتِ دوّم (Second Term)

بخشِ نظم [Poetry Section]

- (۶) مادرِ هند
- (۷) وقتی بنفشه زیباست
- (۸) گلِ لجن‌د
- (۹) غزل
- (۱۰) رباعیات
- (۱۱) قطعات

بخشِ نثر [Prose Section]

- (۱۰) قرآن مجید
- (۱۱) جشنِ نور
- (۱۲) گل‌های خندان
- (۱۳) باغِ احترام
- (۱۴) تور اسپاس
- (۱۵) نامه به پدر
- (۱۶) جابر بن حیان: بنیادگذارِ علم شیمی
- (۱۷) گرگ و گاو
- (۱۸) آلودگی هوا

(بنام خداوند بخشنده مهربان و بخشایشگر)

حروفِ تہجی

۱

آ	ا		
ب	پ	ت	ث
ج	چ	ح	خ
	د	ذ	
ر	ز	ژ	
س	ش		
ص	ض		
ط	ظ		
ع	غ		
ف	ق		
ک	گ		
ل	م	ن	
و	ہ		
ء	ی		

k : ك	sh : ش	h : ح	^a : آ
g : گ	s : ص	kh : خ	a : ا
l : ل	z : ض	d : د	b : ب
m : م	t : ط	z : ذ	p : پ
n : ن	z : ظ	r : ر	t : ت
w, v : و	gh : غ	z : ز	s : ث
h : ه	f : ف	ẓ : ژ	j : ج
y : ی	q : ق	s : س	ch : چ

پروردگارِ ما

۲

خدا زمین و آسمان را آفرید۔
 خدا ماه و خورشید و ستارگان را آفرید۔
 خدا ما را آفرید۔
 خدا بما چشم و گوش و زبان و هوش داد۔
 چشم برای دیدن
 گوش برای شنیدن
 زبان برای گفتن
 هوش برای یاد گرفتن
 ای خدای مهربان که ما را این نعمت ها دادی
 ما از تو دعا کنیم که ما ترا پیوسته پرستیم و
 نکو کار باشیم۔

فرهنگ (Glossary) :

Our God	ہمارا رب	پروردگارِ ما
to create	پیدا کرنا	آفریدن
the sun	سورج	خورشید
stars	ستارے	ستارگان
wisdom	عقل	هوش
to give	دینا	دادن
to look	دیکھنا	دیدن
to hear	سُننا	شنیدن
to tell, to speak	کہنا، بولنا	گفتن
to remember	یاد رکھنا	یاد گرفتن
wealth	نعمتیں	نعمت ها

always	همیشه	پیوسته
to worship	عبادت کرنا	پرستیدن
to be good	نیک بننا	نکو کار باشیدن

□□□□□□□□□□ پُرسش / Exercise □□□□□□□□□□

- (۱) خدا چه چیزها را آفرید؟
- (۲) ماه و خورشید و ستارگان را که آفرید؟
- (۳) خدا برای دیدن چه داد؟
- (۴) گوش برای چه کار آمده است؟
- (۵) خدا برای گفتن چه داد؟
- (۶) هوش برای چه کار آمده است؟
- (۷) خدا ما را نعمت‌های بسیار داده است؟ وضاحت بکنید؟
- (۸) ما از خدا چه دُعا کنیم؟

اعداد

۳

انگریزی	اُردو	فارسی	اعداد	انگریزی	اُردو	فارسی	اعداد
11	گیارہ	یازده	۱۱	1	ایک	یک	۱
12	بارہ	دوازدہ	۱۲	2	دو	دو	۲
13	تیرہ	سیزده	۱۳	3	تین	سه	۳
14	چودہ	چهارده	۱۴	4	چار	چهار	۴
15	پندرہ	پانزده	۱۵	5	پانچ	پنج	۵
16	سولہ	شانزده	۱۶	6	چھ	شش	۶
17	سترہ	هفده	۱۷	7	سات	هفت	۷
18	اٹھارہ	هجده	۱۸	8	آٹھ	هشت	۸
19	انیس	نوزده	۱۹	9	نو	نه	۹
20	بیس	بیست	۲۰	10	دس	ده	۱۰

انگریزی	اُردو	فارسی	اعداد
30	تیس	سی	۳۰
40	چالیس	چهل	۴۰
50	پچاس	پنجاه	۵۰
60	ساٹھ	شصت	۶۰
70	ستر	هفتاد	۷۰
80	اسی	هشتاد	۸۰
90	نویسے	نود	۹۰
100	سو	صد	۱۰۰

اعداد	فارسی	اُردو	انگریزی
۱۰۰	یکصد	ایک سو	100
۲۰۰	دویست	دو سو	200
۳۰۰	سیصد	تین سو	300
۴۰۰	چهار صد	چار سو	400
۵۰۰	پانصد	پانچ سو	500
۶۰۰	ششصد	چھ سو	600
۷۰۰	ہفتصد	سات سو	700
۸۰۰	ہشتصد	آٹھ سو	800
۹۰۰	نہصد	نو سو	900
۱۰۰۰	ہزار	ہزار	1000

۱۱	یازده	گیارہ	11
۲۲	بیست و دو	بائیس	22
۳۳	سی و سه	تینتیس	33
۴۴	چهل و چهار	چوالیس	44
۵۵	پنجاه و پنج	پچپن	55
۶۶	شصت و شش	چھیاسٹھ	66
۷۷	ہفتاد و ہفت	ستہتر	77
۸۸	ہشتاد و ہشت	اٹھاسی	88
۹۹	نود و نہ	ننانوے	99
۱۱۱	یکصد و یازده	ایک سو گیارہ	111
۲۴۲	دویست و چهل و دو	دوسویالیس	242
۳۷۳	سیصد و ہفتاد و سه	تین سو تہتر	373

420	چار سو بیس	چهار صد و بیست	۴۲۰
594	پانچ سو چورانوے	پانصد و نود و چہار	۵۹۴
636	چھ سو چھتیس	شش صد و سی و شش	۶۳۶
786	سات سو چھیائی	ہفتصد و ہفتاد و شش	۷۸۶
890	آٹھ سو نوے	ہشتصد و نود	۸۹۰
999	نوسو ننانوے	نہصد و نود و نہ	۹۹۹
2011	دو ہزار گیارہ	دو ہزار و یازدہ	۲۰۱۱

پُرسش / Exercise

- (۱) از يك تا بیست بشمار۔
- (۲) از چہل و يك تا پنجاہ بشمار۔
- (۳) از دہ تا صد بشمار۔
- (۴) از صد تا ہزار بشمار۔
- (۵) اعداد زیر را بزبانِ فارسی بنویسید۔
(۶۷۶، ۲۷۸، ۵۵۳، ۷۸۶، ۳۷۵)

(الف)

- پانچ (five) سولہ (sixteen)
- اتناہیس (thirty nine) ستر (seventy)
- نوسو سات (Nine hundred and seven)
- چھ سو ننانوے (Six hundred and Ninety nine)

(ب)

- ۴ (4) ۱۳ (13) ۳۴ (34)
- ۸۷ (87) ۷۰۰ (700) ۲۲۹ (229)

اعداد ترکیبی (Ordinals)

اُردو	فارسی	انگریزی
پہلا، پہلی، پہلے	اول	first
دوسرا، دوسری، دوسرے	دوم	second
تیسرا، تیسری، تیسرے	سوم	third
چوتھا، چوتھی، چوتھے	چہارم	fourth
پانچواں، پانچویں، پانچوے	پنجم	fifth
چھٹا، چھٹی، چھٹے	ششم	sixth
ساتواں، ساتویں، ساتوے	ہفتم	seventh
آٹھواں، آٹھویں، آٹھوے	ہشتم	eighth
نواں، نویں، نوے	نہم	ninth
دسواں، دسویں، دسوے	دہم	tenth

- آموزگار : بهزاد! يك ساعت چند دقیقه دارد؟
 بهزاد : يك ساعت شصت دقیقه دارد۔
 آموزگار : نرگس! يك دقیقه چند ثانیہ دارد؟
 نرگس : يك دقیقه شصت ثانیہ دارد۔
 آموزگار : فیروز! پانزدہ دقیقه را چه می گویند؟
 فیروز : پانزدہ دقیقه را ربع ساعت می گویند۔
 آموزگار : شیرین! سی دقیقه را چه می گویند؟
 شیرین : سی دقیقه را نیم ساعت می گویند۔
 آموزگار : بازغہ! چهل و پنج دقیقه را چه می گویند؟
 بازغہ : چهل و پنج دقیقه را سه ربع ساعت می گویند۔

فرہنگ (Glossary) :

hour, clock, time	گھنٹہ۔ وقت	ساعت
how many	کتنا، کتنی، کتنے	چند
minute	منٹ	دقیقہ
to have	رکھنا	داشتن
sixty	ساٹھ	شصت
second	سیکنڈ	ثانیہ
what do they say / what is called	کیا کہتے ہیں؟	چه می گویند
a quarter of an hour / fifteen minutes	پاو گھنٹہ	يك ربع ساعت
half an hour / thirty minutes	آدھا گھنٹہ	نیم ربع ساعت
a quarter to one / forty five minutes	پونا / پون گھنٹہ	سہ ربع ساعت

اعداد کسری

فارسی	اردو	انگلیسی
ربع $\frac{1}{4}$	پاو - چوتھائی	One forth
سہ ربع $\frac{3}{4}$	پونا - تہائی	Three forth
نیم $\frac{1}{2}$	آدھا	Half
یک و ربع $1\frac{1}{4}$	سوا ایک	One quarter
یک و نیم $1\frac{1}{2}$	ڈیڑھ	One and half
چہار و نیم $4\frac{1}{2}$	ساڑھے چار	Four and half
یک ربع بہ چہار $3\frac{3}{4}$	پونے چار	Quarter to four
چہار و ربع $4\frac{1}{4}$	سوا چار	Four and quarter
یک ربع بہ پنج $4\frac{3}{4}$	پونے پانچ	Quarter to five
یک ہشتم $\frac{1}{8}$	آٹھواں (حصہ)	One eight
یک دہم $\frac{1}{10}$	دسواں (حصہ)	One tenth

اسم های هفته، ماه های سال و فصل های سال

(A) اسم ماه های سال (Persian Solar Calendar)

اسمهای ماه	یوم (Days)	دورانی (Duration)
(۱) فروردین	31	21 Mar to 20 Apr.
(۲) اردی بهشت	31	21 Apr. to 21 May
(۳) خرداد	31	22 May to 21 June
(۴) تیر	31	22 June to 22 July
(۵) مرداد	31	23 July to 22 Aug.
(۶) شهریور	31	23 Aug. to 22 Sept.
(۷) مهر	30	23 Sept. to 22 Oct.
(۸) آبان	30	23 Oct. to 21 Nov.
(۹) آذر	30	22 Nov. to 21 Dec.
(۱۰) دی	30	22 Dec. to 20 Jan.
(۱۱) بهمن	30	21 Jan to 19 Feb.
(۱۲) اسفند	30	20 Feb. to 20 Mar.

(B) اسمهای هفته (Days of the Week)

فارسی	اردو	انگلیسی
(۱) شنبه	سنچر	Saturday
(۲) يك شنبه	اتوار	Sunday
(۳) دو شنبه	پير	Monday
(۴) سه شنبه	منگل	Tuesday
(۵) چهار شنبه	بدھ	Wednesday
(۶) پنج شنبه	جمعرات	Thursday
(۷) جمعه (آدینه)	جمعہ	Friday

(C) فصل های سال (Seasons of the Year)

Spring	(۱) بهار
Autumn	(۲) پائیز
Summer	(۳) تابستان
Winter	(۴) زمستان
Rainy season	(۵) بارشگال

(D)

فروردین، اردی بهشت، خرداد	(۱) بهار
مهر، آبان، آذر	(۲) پائیز
تیر، مرداد، شهریور	(۳) تابستان
دی، بهمن، اسفند	(۴) زمستان

پُرسش / Exercise

- (۱) يك هفته چند روز دارد؟
- (۲) اسم روز های هفته را بیان کنید.
- (۳) روزِ اوّل هفته را چه می نامند؟
- (۴) روزِ آخر هفته را چه می نامند؟
- (۵) يك سال چند ماه دارد؟
- (۶) اسم ماه های سال را بیان کنید.
- (۷) اسم های چهار فصل را بیان کنید.
- (۸) ماه های فصل زمستان چه هستند؟

ضرب الامثال

۶

Sun has no proof for itself.	ظاہر بات کے ثبوت کی ضرورت نہیں۔	(۱) آفتاب آمد دلیل آفتاب
Now I Come to the point.	اب میں اصل بات کی طرف آتا ہوں۔	(۲) آدم بر سرِ مطلب
Greediness is the worst habit.	طمع کے تین حرف ہیں اور تینوں نقطوں سے خالی ہیں۔ / لالچ کا گھر خالی۔	(۳) طمع را سه حرف است و هر يك نقطه تهی
Practice makes a man perfect.	شاگرد آہستہ آہستہ (ترقی کرتے ہوئے) استاد بن جاتا ہے۔	(۴) شاگرد رفته رفته استاد می رسد
Value (of goodness) shows after wards.	آدمی کی قدر اس کے مر جانے کے بعد معلوم ہوتی ہے۔	(۵) قدرِ مردُم بعد مُردن
Contentment makes a man strong.	قناعت انسان کو بے نیاز کر دیتی ہے۔	(۶) قناعت تونگر گُند مرد را
Don't leave today's work on tomorrow.	آج کا کام کل پر مت چھوڑ	(۷) کارِ امروز بفردا مگذار
Everyone is not equal	پانچوں انگلیاں برابر نہیں ہوتیں۔	(۸) خدا پنج انگشت را یکسان نکرد۔
Luxury at cheaper way.	قیمت میں کم پائیداری میں زیادہ۔	(۹) کم خرچ بالا نشین
This house is well known.	یہ گھر کا گھر لائق ہے / یہ سارا گھر ہی روشن ہے۔	(۱۰) این خانه همه آفتاب است
Friendship for all.	ہر ایک سے دوستی کسی سے دشمنی نہیں	(۱۱) بامسلمان اللہ اللہ
My father was king.	اس موقع پر بولتے ہیں جب کوئی اپنے باپ دادا کے متعلق شنی بگھارے۔	با برہمن رام رام (۱۲) پدرم سلطان بُود۔

Till you reach, I'll die.	جب تک تو میرے پاس پہنچے میں خدا کے	(۱۳) تاتو بمن می رسی من
Richness is by heart not by wealth	پاس پہنچ جاؤں گا / شدّت انتظار کا اظہار	بُخدا می رسم
Somebody listening your words	امیری دل سے ہوتی ہے مال سے نہیں۔	(۱۴) تونگری بدل است نہ
Greatness is by intellect not by wealth.	دیوار کے بھی کان ہوتے ہیں۔	بمال
Everyone has his own rules	بڑائی عقل سے ہے مال سے نہیں	(۱۵) دیوار گوش دارد
I accept no responsibility for the report.	جو آتا ہے نئی عمارت بناتا ہے / اپنی ذمہ داری اپنا	(۱۶) بزرگی بہ عقل است نہ بہ
You have dug your own grave	راگ	سال
Many a little makes a mickle.	صحیح یا غلط کا ذمہ دار کہنے والا ہے	(۱۷) ہر کہ آمد عمارتی نو
	اپنی قبر آپ کھودنا	ساخت
	تھوڑا تھوڑا بہت ہو جاتا ہے	(۱۸) دروغ برگردنِ راوی
		(۱۹) خود کردہ را علاجی
		نیست۔
		(۲۰) قطرہ قطرہ دریا می شود

مشورَت باهم

۷

سارا : دارا هفته دیگر، روزِ ما درست - تو برای ماما چه می خواهی بگیری؟

دارا : هنوز فکر نکرده ام- تو می خواهی چکار کنی؟

سارا : من تصمیم دارم يك شیشه عطر بخرم؛ عطری که بویش بی نظیر است-

دارا : بَارَكُ اللّٰه ، خوب پیشنهاد می کنی، من چه چیزی بگیرم؟

سارا : خیلی چیز ها می توانی بگیری-

دارا : مثلاً؟

سارا : مثلاً..... پیراهن، ساعت، گوشواره، آنگو، گردن بند، دست بند-

دارا : صبر کن، صبر کن، پول اینها خیلی زیاد است- هدیه ای که قیمتش زیاد است فایده ای ندارد-

سارا : چرا؟ اتفاقاً خیلی بهتر است- پولش را از بابا بگیر-

دارا : نه، من يك هدیه ارزان ترمی خرم- اما پولش را خودم می دهم-

فرهنگ (Glossary) :

consultation	آپسی مشوره	مشورَت باهم
Suggestion	تجویز، مشوره	پیشنهاد
next week	اگلے ہفتہ	هفته دیگر
Mother's Day	یومِ مادر	روزِ مادر
to think	سوچنا	فکر کردن
to decide	اراده کرنا	تصمیم داشتن
God bless you	اللہ برکت دے	بَارَكُ اللّٰه
dress, shirt	لباس، شرٹ	پیراهن
wrist watch	ہاتھ گھڑی	ساعت
earring	کان کا آویزہ	گوشواره
bangles	چوڑیاں	آنگو

necklace	گلوبند	گردن بند
bracelet	کلائی کا زیور	دست بند
money	پیسہ، روپیہ	پول
gift, present	تحفہ	ہدیہ
cheaper	زیادہ سستا	ارزان تر

	Exercise / پُرسش	
--	-------------------------	--

- (۱) سارا چه تصمیم گرفت؟
- (۲) داراء، سارا را چه مشوره داد؟
- (۳) چرا سارا گفت که پول از بابا بگیر؟

مریض و پزشک

۸

يك روز مُلا مریض شده بود۔ زَنش رفت و پزشكى را كه تازه از فرنگ آمده بود و اصلاً زبان ما را نمی دانست ، بالین وی آورد۔ پزشك فقط دو كلمه ماشاء الله و انشاء الله را یاد گرفته بُود۔
 مُلا از او پرسید : ”دکتر آیا مرض من سخت است۔“
 پزشك گفت : ”ماشاء الله ماشاء الله۔“
 مُلا دوباره سوال کرد :
 ”دکتر جان آیا این مرض مرا خواهد کُشت؟“
 دَکتر جواب داد : ”انشاء الله انشاء الله۔“

فرهنگ (Glossary) :

Patient	بیمار	مریض
his wife	اُس کی بیوی	زَنش
doctor	ڈاکٹر - معالج	پزشک
to know	جاننا	دانستن
basically	بنیادی طور پر	اصلاً
to kill	مار ڈالنا	کشتن

پُرسش / Exercise

- (۱) يك روز كه مریض شده بُود؟
- (۲) زنِ مُلا پزشك را چرا آورد؟
- (۳) پزشك كدام كلمه ها را یاد گرفته بُود؟
- (۴) مُلا از پزشك چه پرسید؟
- (۵) پزشك مُلا را چه جواب داد؟
- (۶) مُلا از پزشك دوباره چه سوال کرد؟
- (۷) دَکتر مُلا را چه جواب داد؟

مرتضیٰ و حسن در پیاده رو خیابان را می رفتند۔ حسن گفت : بیا به آن طرف خیابان برویم۔ من می خواهم از مغازهٔ رو به رو دفتری بخرم۔

مرتضیٰ گفت : ”صبر کن، از این قسمت خیابان نمی توانیم رو شویم۔“ حسن پرسید : ”چرا؟“
مرتضیٰ گفت : ”در خیابان رفت و آمد اتومبیل زیاد است۔ برای رفتن از یک طرف خیابان به طرف دیگر، فقط می شود از جاهای معینی عبور کرد۔ معمولاً این جاها را خط کشی کرده اند۔ سر چهار راه هم می شود از خیابان گذشت۔ البته به شرطی که چراغ راهنمای برای عبور پیاده ها سبز باشد۔ حسن گفت : به این حرفها گوش نده۔ چرا بیخود راهنما را دور کنیم۔

مرتضیٰ جواب داد : این کار پیروی از مقررات راهنمایی و احترام به حق دیگران است۔ ممکن است راه دور شود و بیشتر وقت بگیرد، در عوض انسان سالم و با خیال راحت به مقصد می رسد۔ چون رانندگان اتومبیل ها به این خط کشی ها که می رسند، آهسته تر می رانند و مواظب عبور پیاده ها هستند۔ حسن حرف های مرتضیٰ را قبول کرد۔ آنها رفتند تا به محل خط کشی رسیدند، اول به سمت چپ نگاه کردند۔ وقتی که یقین کردند اتومبیل نمی آید، تا وسط خیابان پیش رفتند۔ بعد به سمت راست نگاه کردند و به طرف پیاده رو رفتند۔

فرهنگ (Glossary) :

Shop	دُکان	مغازه
automobile, motor car	موٹر کار	اتو مبیل
passing, crossing	گذر	عبور
passed	گذرا	عبور کرد
follow	اطاعت	پیروی
Pedestrian, guide	راسته چلنے کے اصول	مقررات راهنمایی
destination	منزل مقصود	مقصد
they believed	ان لوگوں نے یقین کیا	یقین کردند

- (۱) پیاده ها باید در کدام قسمت خیابان راه بروند؟
- (۲) چرا باید برای گذشتن از خیابان، از جاهای خط کشی شده عبور کنیم؟
- (۳) چراغ سبز در سر چهار راه ها علامت چیست؟
- (۴) پیروی از مقررات راهنمای چه فایده ای دارد؟
- (۵) در موقع گذشتن از خیابان دو طرفه چرا باید اوّل به طرف چپ نگاه کنیم؟

قرآن مجید کتاب آسمانی مسلمانان است۔ این کتاب مقدس از جانب خداوند کریم به توسط حضرت محمد بن عبداللہ ﷺ برای رہمنایی مردم فرستاده شده است۔ قرآن مشتمل بر دستورهای کامل برای رُستگاری و پیشرفت بشر است۔

خداوند مهربان در این کتاب مقدس، انسان را به عدالت، تقوی، بذل جان و مال در راه خدا، خوش خوئی، آموختن علم و هنر و سایر کارهای نیک هدایت کرده، و از جهل و نادانی، ستمکاری، دزدی، دروغ، شرابخوری، قمار، غیبت کردن و صفات زشت دیگر باز داشته است۔ ما باید که به قرآن احترام بسیار بگذاریم۔ و همیشه بر طبق اصول نشان داده شده در آن عمل کنیم، تا بتوانیم در این دُنیا به خوش بختی و در آخرت به رستگاری برسیم۔

فرهنگ (Glossary) :

has been sent	بھیجی گئی ہے	فرستاده شده است
complete guide line	مکمل قوانین	دستورهای کامل
salvation	نجات	رُستگاری
progress, development	ترقی	پیشرفت
justice, equality	انصاف، برابری، عدل	عدالت
virtue, piety	پرهیزگاری، پارسائی	تقوی
good nature	خوش خلقی، اچھی عادتیں	خوشخوئی
art	علم و هنر	علم و هنر
all	تمام	سایر
guided	ہدایت فرمائی	ہدایت کردہ
ignorance, unawareness	جہالت، بے علمی، بے وقوفی، نادانی	جَہل
injustice	ظلم و زیادتی	ستمکاری
theft, stealing	چوری	دزدی

gambling, game of chance	جوا	قمار
from other evil deeds	دوسرے بُرے کاموں سے	از صفات زشت دیگر
has prevented	روکا ہے	باز داشته است
we should	ہمیں چاہیے کہ	ما باید کہ
lie, falsehood	جھوٹ	دروغ
we should respect most	بہت احترام کریں	احترام بسیار بگذاریم
according to guidelines	بتائے ہوئے اصولوں کے مطابق	برطبق اصول
to point, to explain	بتلانا	نشان دادن
so that	تاکہ	تا
we should reach	حاصل کر سکیں	بتوانیم برسیم
well- being, welfare	خوش بختی، خوش نصیبی	خوشبختی
prosperity, happiness, good luck	خوش حالی	

پُرسش / Exercise

- (۱) کتابِ آسمانی مسلمانان چہ است؟
- (۲) از خداوند کریم قرآن مجید برای چہ فرستاده شدہ است؟
- (۳) در قرآن کریم خداوند تعالیٰ انسان را چہ فرمان دادہ است؟
- (۴) خداوند تعالیٰ در قرآن کریم از چہ صفات و عادات باز داشته است؟
- (۵) مارا چہ باید کرد و چرا؟

در اواخر ماه اشوین هندی، همه جاهاى در ده ها و شهر ها مردم خود را براى ديوالى يا جشن نور آماده مى کنند.

در ده ها مردمان حيوانات خود را مى شویند و آن را مى آرایند تا زيبا بشوند. زنان خانه غذای مخصوص مى پزند و لباس هاى نو مى دوزند. خانه هاى شان را پاك مى کنند. چراغ هاى گلی را آماده کنند و آنها را در طاقها و کنار پنجره ها، در خانه ها و بر روی بام مى چینند. پس از غروب خورشید همه آنها را روشن مى کنند. هندوان عقیده دارند که فرشته ثروت و زيبایى (لكشمى) به خانه اى خواهد رفت که روشن و نورانى باشد. بچه ها اين جشن را بسيار دوست دارند. لباس هاى نو مى پوشند. اسباب هاى بازی هاى تازه بدست مى آورند و شیرینی هاى خانگی مى خورند.

فرهنگ (Glossary) :

a month of Indian calendar	هندي کينڈر کا ایک مہینہ	اشوین ماه
to prepare	تیار کرنا	آماده کردن
They washed	دھوتے ہیں	شویند
Angle of wealth &	دولت کا فرشتہ	فرشتہ ثروت
Prosperity (Godess Laxmi)	(مراد لکشمی دیوی)	

پُرسش / Exercise

- (۱) جشن ديوالى در چه ماه واقع مى شود است ؟
- (۲) مردمان چرا حيوانات را مى شویند و خانه ها را پاك مى کنند؟
- (۳) زنان خانه چه چیز ها را آماده مى کنند؟
- (۴) بچه ها اين جشن را چرا دوست دارند؟

گل های خندان

حکایت (۱)

امیر تیمور لنگ چون به هندوستان رسید، مطربان را طلبید و گفت : از بزرگان شنیده ام که در این شهر مطربان کامل اند- مطربی نابینا پیش پادشاه رفت و سرود آغاز کرد- پادشاه بسیار خوش گردید و نام او پرسید- گفت : نام من دولت است- پادشاه گفت : دولت هم کور می شود- جواب داد : اگر دولت کور نبودی بخانه لنگ نیامدی - پادشاه این جواب را پسندید و انعام بسیار داد-

حکایت (۲)

شخصی نزد طبیبی رفت و گفت : شکم من درد می کند ، دوا کن - طبیب گفت : امروز چه خورده- گفت : نان سوخته- طبیب دوی چشم او کردن خواست- آن شخص گفت : ای طبیب! درد شکم را بچشم چه نسبت؟ طبیب گفت : اول ترا دوی چشم می باید کرد، زیرا که اگر چشمت بینا بودی، نان سوخته نمی خوردی-

حکایت (۳)

پادشاهی در خواب دید که تمام دندانهای او افتادند- از منجمی تعبیر آن پرسید- منجم گفت : که اولاد و اقارب بادشاه همه رو بروی پادشاه خواهند مُرد- پادشاه در خشم شد و منجم را قید کرد- منجم دیگر را طلبید و تعبیر آن خواب پرسید- او عرض کرد که از همه اولاد و اقارب خود ، پادشاه عالم پناه زیاد خواهند زیست- پادشاه این نکته را پسندید و انعام داد-

حکایت (۴)

شخصی پیش نویسنده رفت و گفت : خطی بنویس- گفت : پای من درد می کند- آن شخص گفت که ترا جای فرستادن نمی خواهم که چنین عذر می کنی- جواب داد : این سخن تو راست است، لیکن هر گاه برای کسی خط می نویسم طلبیده می شوم برای خواندن آن زیرا که دیگر شخص خط من خواندن نمی تواند-

فرہنگ (Glossary) :

Blind	اندھا	کور
singers	گانے والے	مطربان (مطرب کی جمع)
infront of king	بادشاہ کے سامنے	پیشِ بادشاہ
burnt bread	جلی ہوئی روٹی	نانِ سوختہ
interpretation (of dream)	خواب کا نتیجہ	تعبیر
writer, author	نثر نگار، ادیب، لکھنے والا	نویسنده
to send	بھیجنا	فرستادن
such, such as, as follows	جیسے، جیسا کہ	چُنین
to make an excuse	بہانہ کرنا	عذر کردن
whenever	جب بھی	ہر گاہ

پُرسش / Exercise

- (۱) مطرب نابینا پادشاہ را چہ جواب داد و چرا؟
- (۲) طبیب مردی را کہ در دردِ شکم مبتلا بود، چرا دوا۱ چشم داد؟
- (۳) پادشاہ چرا منجم اوّل را قید کرد و منجم دیگر را انعام داد؟
- (۴) چرا نویسنده گفت کہ او نامہ نخواہد نوشت کہ پای او درد کُند؟

يك دانه، دانه ای احترام دارم- آن را در باغیچه ای از دست از هایم می کارم- یکهو سبز می شود ...
جوانه می زند ... قد می کشد ... و روز بعد که بیدار می شوم- می بینم اوووو ... و دانه ام يك درخت
شده است-

ذوق می کنم- درختم شگوفه می دهد- می خندم- میوه هایش در می آید- میوه هایش ترك می
خورند و دانه هایشان می پرد بیرون- هر کدامشان يك طرف : یکی این طرف، در چشمم و یکی آن
طرف، روی زبانم یکی توی قلبم، یکی روی پایم و یکی هم توی گوشم-
همه باهم جوانه می زنند- حالا من يك باغ شده ام- پراز درخت های احترامی که میوه هایش
ترك می خورد و دانه هایشان بیرون می پرد!

فرهنگ (Glossary) :

to respect	احترام کرنا	احترام داشتن
to sow	بونا	کاشتن
suddenly, all of a sudden	اچانک، ناگهان	یکهو (يك هو)
to grow tall	بڑھنا، اونچا هونا	قد کشیدن
to wake up	بیدار هونا، جاگنا	بیدار شدن
interest	جوش، ذوق و شوق	ذوق
to crack	پھٹ جانا	ترك خوردن

پُرسش / Exercise

(۱) چون دانه بیدار شود، چه می بیند؟

(۲) چگونه دانه دانه باغی می شود؟

(۳) سرگذشت درختی بنویسید -

ای معلّم گرامی و ای انسان آزاده، تورا سپاس می گوئیم۔
 ای آموزگار دین و دانش و ای مشعل فروزان راه زندگی، تورا سپاس می گوئیم۔ ای راهنمایی
 آزادی و آزادگی، بزرگت می داریم و مقام ولایت را می ستائیم۔
 تورا سپاس می گوئیم که ما را با نشانهای قدرت خدا آشنا کردی و راه اطاعت و بندگی او را نشان
 دادی۔

تورا سپاس می گوئیم که ما را با زندگی پیامبران و انسانهای بزرگ آشنا کردی تا رفتارشان را در
 زندگی سر مشق خویش قرار دهیم۔
 در این سالی که گذشت از سخنان شیرینیت درس ایمان و تقویٰ آموختیم و از رفتار پسندیده ات
 درس فداکاری و ایثار گرفتیم۔
 اگر سخنان سود مند تو نبود، چگونه با کلام حق آشنا می شدیم؟ و چگونه راه بهتر زیستن را فرا می
 گرفتیم؟

اگر راه نمای ها و اندرزهایت نبود، چگونه معنای برادری و برابری و همکاری را می آموختیم؟
 اکنون که سال تحصیلی به پایان می رسد۔ بهترین سپاسها را نثارت می کنیم۔ باتو پیمان می بندیم
 که آنچه به ما آموختی و باز گفتی، هرگز از یاد نبریم و در راه خدا و خدمت به مردم به کار ببریم۔

فرهنگ (Glossary) :

to say thanks	شکرگزار هونا	سپاس گفتن
lamp	چراغ	مشعل
high, exalted	برتر، بلند	والا
good	خوب، اچھا	پسندیده
sacrifice	قربانی	ایثار
beneficial	فائده مند	سود مند
how	کس طرح	چگونه

to take lesson	سبق سیکھنا	درس گرفتن
to learn	سکھانا	فرامی گرفتن
an advice	پند، نصیحت	اندرز
to offer	پیش کرنا	نثار کردن

پُرسش / Exercise

- (۱) معلّم ما را با زندگی چه کسانی آشنا می کند؟
- (۲) در سالی که گذشت، از رفتار و سخنان معلّم چه آموختیم؟
- (۳) چگونه برادری و برابری و همکاری را از معلّم خویش آموختیم؟
- (۴) با معلّم خویش چه پیمانی می بندیم؟

دهلی : ۱۵ سپتامبر ۲۰۱۱ء

پدر بزرگوارم

سلام، از خدای توانا سلامتِ شما را خواهانم۔ امیدوارم که در سایه محبتِ پدرانه شما موفقیت بدست بیاورم۔

شما از رنجی که در راه خوشبختیم میکشی سپاس گذارم و نوازش های شما را هیچگاه فراموش نخواهم کرد۔ من در همه حال و همه جا بیاد شما هستم۔ مرا فرزندی وظیفه شناس بدانید۔ امیدوارم همان طور که قول داده ام بکنم و شما انتظار دارید از این آزمایش سر بلند بیرون بیایم۔

قربانِ شما

حَسَن

فرهنگ (Glossary) :

pain	تکلیف، پریشانی	رنج
thankful	مشکور	سپاسگذار
successful	نُرخرو، کامیاب	سر بلند

پُرسش / Exercise

(۱) فرزند از پدرِ خود چه می خواست؟

جابر بن حیان : بنیانگذار علم شیمی

جابر بن حیان را بنیانگذار علم شیمی (علم کیمیا) گفته می شود. این دانشمند بزرگ که نامش "ابوموسی جابر بن حیان" بود. پسر عطاری بود که حیان نام داشت. جابر در ۷۲۰ یا ۷۲۲ میلادی در طوس (خراسان) چشم در جهان کشود. می گویند که در ۷۷۴ از حیث طبیی و ماهر علم شیمی در کوفه شهرت می داشت.

گفته می شود که امام جعفر صادق يك مرتبه جابر بن حیان را دید و از شوق علم که وی داشت چندان متأثر شد که در شاگردی خود آورد.

معلومات جابر بن حیان بسیار وسعت می داشت. او ماهر زبان یونانی هم بود. بنا برین خیلی از کتاب های که در زبان یونانی بود به زبان عربی برگردانید. او در آن زمان در علم شیمی چندان پژوهش و بررسی کرد که امروز ممکن نیست. اصلاً او دانشمند بزرگ علم شیمی بود. بنزدش با علم تجربه هم بسیار لازم است. در آلات شیمی مهم ترین بررسی جابر "قرع انبیق" است که برای عرق کشیدن و آماده کردن جوهر اشیاء به کار برده می شد و دیگر تیزاب شوره است که از "قرع انبیق" ساخت. از بررسی وی دریافت سه تیزاب معدنی است که از فسفر، هیراکسپس و سولفور آماده می شد.

در "زمان جابر بن حیان" علم شیمی بسیار محدود بود. ولی از تجربیات علمی خود اشیاء گوناگون ایجاد کرد. جابر از زنگ آهن يك دوات ساخت که در تاریکی شب خوانده می شد. او يك نوعی کاغذ هم ایجاد کرد که در آتش نمی سوخت.

می گویند که جابر بیست و دو کتاب راجع به علم شیمی نوشته بود که حالا یافت نمی شود. ولی برخی از تاریخ نویسنده کتاب های وی را چهار صد شمرده اند. جابر در سن ۸۱۷ میلادی از جهان گذشت.

فرهنگ (Glossary) :

founder	بانی	بنیان گذار
chemistry	علم کیمیا	علم شیمی

گرگ و گاو

عمو حسین گاو شیرده بزرگی داشت. این گاو، شیر همه خانواده را فراهم می کرد. عمو حسین بیشتر اوقات مقداری از شیر گاو را می فروخت. گاو عمو حسین شاخهای بلندی داشت. هر وقت که خشمگین می شد، به هر کس و هر چیز که نزدیکش بود شاخ می زد. عمو حسین بارها خواسته بود نصف شاخهای او را ببرد، ولی هر بار کاری پیش آمده بود.

گاو عمو حسین يك گوساله داشت.

يك روز تابستان عمو حسین به دخترش گفت: مریم جان، این گاو و گوساله را کنار رود خانه ببر تا بچرند.

مریم گاو و گوساله را کنار رود خانه بُرد. آنها مشغول چرا شدند. مریم هم مشغول بازی شد. چند دقیقه بعد مریم دید که حیوانی در میان بوته ها می جُنبَد. خیال کرد که سگشان "گرگی" است. صدا کرد: گرگی! گرگی!

ناگهان گاو به طرف مریم و گوساله دوید. مریم از ترس به درختی تکیه داد. گوساله جلو او ایستاد. گاو هم پستش را به آنها کرد. سرش را پایین انداخت، پا بهایش مشغول کندن زمین شد و خود را برای حمله آماده کرد. حیوانی که در میان بوته ها بود، گرگ بُود، نه گرگی.

گرگ يك بار به سرِ گاو پرید. ولی فوری به عقب جست. معلوم بود که نوک شاخ گاو شکمش خورده است. مریم از ترس به درخت چسپیده بود و فریاد می کرد. دهقانان که در آن نزدیکی ها مشغول کار بودند، صدای مریم را شنیدند و به کمک آنها شتافتند.

همین که چشم گرگ به مردم افتاد پابه فرار گذاشت و در میان بوته ها ناپدید شد. عمو حسین از نجات یافتن دختر و گاو و گوساله اش بسیار خوشحال شد. فهمید که خدا چیزی را بیهوده نمی آفریند. خدا را شکر کرده که شاخِ گاو را نبریده است.

فرهنگ (Glossary) :

many times	کئی مرتبہ، ہمیشہ	بارہا
they graze	وہ چرتے ہیں	بچرند
useless	فضول	بیہودہ
why	کیوں	چرا
get angry	غصہ ہونا	خشمگین شدن
farmers, villagers	دھقان = کسان	دھقانان (جمع)
they hurried/rushed	دوڑے	شتافتند
to butt	سینگ مارنا	شاخ زدن
river	دریا	رود خانہ
reliance	بھروسہ، اعتماد	تکیہ
let to escaps	بھاگ جانا/فرار ہونا	فرار (پا بہ فرار گذاشتن)
disappear	غائب، اوجھل	ناپدید
disappeared	غائب ہو گیا	ناپدید شد
shout, cry	شور	فریاد
rescue, relief	رہائی	نجات

پُرسش / Exercise

- (۱) گاو عمو حسین چہ فایدہ ای داد؟
- (۲) گاو عمو حسین چہ عیبی داشت؟
- (۳) اسم سگ مریم چہ بُود؟
- (۴) گاو چہ وقتی شاخ می زد؟
- (۵) گاو چطور گرگ را عقب راند؟
- (۶) دھقانان از کجا فہمیدند کہ مریم در خطر است؟
- (۷) چرا عمو حسین خدا را شکر کرد؟

پیش رفتهای صنعت گری برآوج رسیده است۔ ولی پیشرفتهای صنعت گری و افزونی جمعیت انسانی آلودگی محیط زیست را افزوده است۔ مثلاً فُضُولَاتِ انسانی، واقع شدن حادثاتِ گوناگون در دریا و آمیزش نفت سببِ آلودگی هوا و آب شود۔ چون مادّہ های فاضلِ کارخانه ها در آب آمیخته شود۔ گازهای مضر در هوا شامل می شود و بذریعۀ تنفّس داخلِ جسم انسانی شود و بر نظام جسمانی اثرِ بد می اندازد و باعث بیماری های خطرناک شود۔ گازِ ماشین ها که واقعاً کربن مونو آکساید است مضر تر رسان است که عملِ انجذابِ آکسیجن را مسدود می کند۔

یکی از مهم ترین سببِ آلودگی هوا بُریدنِ درخت های جنگل است که در افزونی افزایشِ حرارت کُرّوی (گلوبل وارمنگ) کمک کرده است۔ اگر ما درباره آلودگی محیط زیست فکر نمی کنیم این آلودگی ها برای محیط زیست يك خطرۀ بزرگ می خواهد شد۔

فرهنگ (Glossary) :

air pollution	فضائی آلودگی	آلودگی هوا
industry	صنعت	صنعت گری
waste materials	فاسد مادّے	فُضُولَات
to mix	مِلانا	آمیختن
mixed	ملا یا هوا	آمیخته
gas	گیس	گاز
to raise	بڑھانا	افزودن
mixing	ملاوٹ	آمیزش
oceans	بحر کی جمع، سمندروں	بحور
oil	تیل	نفت
motor car	موٹر گاڑی	ماشین

harmful	نقصان ده	مضر ت ر سان
process of absorption	جذب کرنے کا عمل	عملِ انجذاب
to stop	روکنا	مسدود کردن
important	اہم	مُہم
to cut	کاٹنا	بُریدن
global warming	گلوبل وارمنگ	افزایش حرارت کرّوی

Exercise / پُرسش

- (۱) چه چیزها باعثِ آلودگی اند؟
- (۲) چرا جسمِ انسانی بیمار می شود؟
- (۳) گازِ ماشین ها چه کار می کند؟
- (۴) سبب ”افزایش حرارت کرّوی“ (گلوبل وارمنگ) چیست؟
- (۵) مسئله بزرگ زمانه حاضر چیست؟

الہی تو دادی تن و جان بما
سزاوار حمدی و شکر و ثنا
ہمہ چشم من سوی احسانِ توست
ہمہ گوش من سوی فرمانِ توست
رَوم از پی کسبِ علم و ہنر
کہ بشنیدہ ام بارہا از پدر
ہر آنکس کہ رفت از پی کسب و کار
دہی نعمت و باشیش دوست دار
خدا آن کسی را مددگار شد
کہ پیوستہ در کسب و در کار شد

فرہنگ (Glossary) :

you gave	تو نے دیئے	دادی
deserving	مستحق	سزاوار
towards beneficence	احسان کی جانب	سوی احسان
towards command	حکم کی جانب	سوی فرمان
you are	تو ہے	تُست (تواست)
acquisition of	علم و ہنر حاصل کرنا	کسب علم و ہنر
knowledge and art		
you give	تو دیتا ہے	دہی
you being his	تو اس کا رہتا ہے	باشیش
to be fond of	عزیز رکھنا	دوست داشتن
always	متصل، ہمیشہ	پیوستہ

پُرسش / Exercise

(۱) خدا چرا سزاوار حمد و شکر و ثنا است؟ (۲) خدا چہ کسی رانعمت میدہد؟

(۳) خدا مددگار چہ کسی است؟

درفضیلِ علم

۲

چو شمع از پی علم باید گداخت
 که بی علم نتوان خدا را شناخت
 خرد مند باشد طلب گارِ علم
 که گرم ست پیوسته بازارِ علم
 میاموز جز علم گر عاقلی
 که بی علم بودن بود غافلی
 ترا علم در دین و دنیا تمام
 که کارِ تواز علم گیرد نظام

فرهنگ (Glossary) :

Excellence	بزرگی، بڑاپن	فضیلت
melt	پگھلا	گداخت
wise	عقلمند	خرد مند
seeker	خواہش رکھنے والا	طلب گار
always	همیشه	پیوسته
knowledge	علم	علم
careless	لا پرواہ	غافل
work	کام	کار
discipline	باقاعدگی	نظام

پُرسش / Exercise

- (۱) فضیلتِ علم را بنویسید
- (۲) خرد مند طلب گارِ کدام چیز باشد؟
- (۳) واژه هائی زیر را در جمله های خود تان بکار ببرید
 خرد مند - طلب گار - عاقل - غافل

روباه و زاغ

زاغکی قالب پنیری دید
بر درختی نشت در راہی
روبہ پُرفریب و حیل ساز
گفت بہ بہ چقدر زیبائی
پر و بالت سیاه رنگ و قشنگ
گر خوش آواز بودی و خوشخوان
زاغ می خواست قار قار کند
طعمہ افتاد چون دہان بگشود

بہ دہن بر گرفت وزود پرید
کہ از آن می گذشت روباہی
رفت پای درخت و کرد آواز
چہ سری چہ دُمی عجب پایی
نیست بالا تر از سیاہی رنگ
نُبدی بہتر از تو در مرغان
تا کہ آوازش آشکار کند
روبہک جست و طعمہ را بر بُود

حبیب یغمائی

فرہنگ (Glossary) :

Evident	نمایاں، ظاہر	آشکار
Decietful	دھوکے سے بھرا ہوا	پُرفریب
cunning	بہانہ بنانے والا	حیل ساز
Melodious	خوش آواز	خوش خوان
Foxling	چھوٹی لومڑی	روبہک
crow	کُوا	زاغ
small crow	چھوٹا کُوا	زاغک
food	خوراک	طعمہ
could not	نہ بودی، نہ ہوتا	نبدی

پُرسش / Exercise

- (۱) زاغ چہ چیز را بہ دہان گرفتہ بود؟ (۲) روباہ از کجامی گذشت؟
- (۳) روباہ بہ زاغ چہ گفت؟ (۴) چرا شاعر روباہ را ”پرفریب و حیل ساز“ نامیدہ است؟
- (۵) چرا زاغ دہانش را باز کرد؟ (۶) چہ کسی در این داستان گول زد؟
- (۷) چہ کسی در این داستان گول خورد؟ (۸) عاقبت پنیر نصیب چہ کسی شد؟

صد دانه یاقوت دسته به دسته
 با نظم و ترتیب یکجا نشسته
 هر دانه ای هست خوش رنگ درخشان
 قلب سفیدی در سینه آن
 یاقوتها را پیچیده با هم
 در پوششی نرم پرورد گارم
 سرخ است و زیبا نامش انار است
 هم ترش و شیرین هم آبدار است

مصطفی رحمان دوست

فرهنگ (Glossary) :

Ruby	لعل، یک خوش نما قیمتی پتھر	یاقوت
Bunch, a bundle	گچھا، خوشه	دسته
order, arrangement	ترتیب	نظم و ترتیب
pretty, good colour	اچھا رنگ	خوش رنگ
Bright	شفاف، چمکتا هوا	درخشان
Heart	دل	قلب
Twisted, wrapped	لپٹا هوا	پیچیده
dress	لباس	پوشش
sour	کھٹکا	ترش
Juicy	رسیلا	آبدار

پُرسش / Exercise

- (۱) شاعر چه چیزی را مثل دانه یاقوت گفته است ؟ (۲) مثل قلب سفید چه است ؟
 (۳) انار چه مزه های دارد ؟ (۴) از این درس چه نتیجه ای می گیریم ؟

درختکاری

به دستِ خود درختی می نشانم
 کمی تخمِ چمن بر روی خاکش
 درختم کم کم آرد برگ و باری
 چمن روید در آنجا سبز و خرم
 به تابستان که گرما رو نماید
 خنک می سازد آنجا راز سایه
 به پایش جوی آبی می کشانم
 برای یاد گاری می فشانم
 بسازد بر سرِ خود شاخساری
 شود زیرِ درختم سبز زاری
 درختم چترِ خود رامی کشاید
 دلِ هر رهگذر رامی رباید
 عباس یمنی شریف

فرهنگ (Glossary) :

brings, grow	لاتا ہے (مُراد اگتا ہے)	آرد
fruit	میوہ، پھل	بار
path	راستہ	رهگذر
branch of a tree	شاخ	شاخسار
I shower	میں چھڑکتا ہوں	می فشانم
sow (tree)	میں بٹھاتا ہوں (درخت)	می نشانم
Umbrella, (i.e. shadow of tree)	چھتری (مُراد درخت کا سایہ)	چتر
greenary	ہریالی	سبزہ زار

پُرسش / Exercise

- (۱) شاعر بادستِ خود چه می کرد؟
- (۲) شاعر جوی آبی به پایی درخت چرا می کشاند؟
- (۳) ”درختم چترِ خود رامی کشاید“ یعنی چه؟
- (۴) ”دلِ هر رهگذر رامی رباید“ یعنی چه؟
- (۵) چه کارهایی ممکن است که درخت را آسیب برساند؟
- (۶) شما تاکنون چند تادرخت کاشته اید؟
- (۷) چه وقت باید درخت کاشت؟
- (۸) نام سه درخت را که می شناسید بنویسید۔
- (۹) از کلمه های زیر جمله بسازید۔

کتابی - شخصی - روزی - داستانی - کودکی

مادرِ ہند

۶

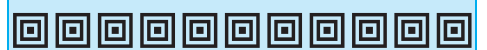
ہند است انیسِ سینہ ریشان
 خاکش درمانِ درد کیشان
 این خاک کہ چشمِ بد ازو دُور
 چون مردمک است چشمہٴ نور
 از ہند آفاق راجمال است
 بہ روی زمین بجای خال است
 خوبان زمانہ رادر وجاست
 مجموعہٴ انتخابِ دنیا است
 ہند است امروز مرجع فضل
 ہر شہری از وست مجمع فضل
 میرٹھس الدین فقیر

فرہنگ (Glossary) :

Friend	دوست	انیس
sore chest	زخمی سینے والے	سینہ ریشان
treatment	علاج	درمان
unhappy	دردمند، دکھی	درد کیش
The pupil of the eye	آنکھ کی پتلی	مردمک
Beauty	خوبصورتی	جمال
mole	تل	خال
Good people	حسین لوگ، اچھے لوگ	خوبان
centre	مرکز	مرجع

پُرسش / Exercise

(۱) آفاق را از ہند چہ نسبت است ؟ (۲) چرا ہند انتخابِ مجموعہٴ دنیا است ؟

وقتی بنفشه زیباست

۷

وقتی بنفشه زیباست	وقتی بهار سبز است
از پشتِ شیشه پیداست	وقتی نگاه گنجشک
آبی بر آسمان است	وقتی که بهترین رنگ
روئیدن گیاه است	وقتی صدای باران
باید ستاره را دید	باید که مهربان بود
همراه باد رقصید	مانند شاخهٔ بید
مہتاب را صدا کرد	باید چو باغ، گل کرد
از عشق، از خدا زد	حرف از پرنده، از موج

زگس منصوری

فرهنگ (Glossary) :

violet	جامنی	بنفشه
beautiful	خوب صورت	زیبا
sparrow	گوریا	گنجشک
back, behind	پیچھے، پیچھے	پشت
mirror	آئینہ	شیشه
blue	نیلا	آبی
voice, sound	آواز	صدا
grass	گھاس	گیاه
sigh, alas	افسوس، حسرت	آه
together	ساتھ	همراه
air	ہوا	باد
talked	بات کی	حرف زد

bird	پرندہ	پرندہ
wave	لہر	موج
branch	ٹہنی	شاخ
willow	ایک قسم کی لکڑی	بید
flower	پھول	گل
to grow	اُگنا، اُگانا	روئیدن
to see	دیکھنا	دیدن
to dance	رقص کرنا	رقصیدن
to talk	بات کرنا	حرف زدن

پُرسش / Exercise

(۱) وقتی شاعر چہ احساس کرد و چرا؟

گل لبخند

دوست دارم که پُراز گل بشوم
مثل باغ پراز یاسِ سفید
پرشوم از چمن و سبزه و گل
خم شود روی سَرم شاخه‌ی بید

گاه گاهی که نسیم سحری
نرم از باغ دلم می‌گذرد
يك سبد خنده به دستش بدهم
هر گجامی رود آن را ببرد

ببرد خنده گل‌های مرا
سرِ راهش همه جاپخش کند
خانه ای را که پُر از غم شده است
با گل و خنده گل فرش کند

دوست دارم همه را باغ کنم
عطرِ گل، پخش کنم توی هوا
غصه را پَر پَر و پَر مُرده کنم
گل لبخند بکارم همه جا

افسانه شعبان نژاد

فرهنگ (Glossary) :

to smile	مسکراتا	لبخند زدن
to bend	جھکنا	خم شدن
willow	بید (مراد چکدار شاخ)	بید

pertaining to the down	صبح کے وقت کا	سحری
basket	ٹوکری	سبد
to scatter	تقسیم کرنا، بانٹنا	پخش کردن
perfume	خوشبو	عطر
grief	ناراضگی، غم	غصہ
less	کم	پر پر
faded	ملول، غم زدہ	پڑمردہ
to cover with carpets, to carpet, to pave, to floor	بچھانا	فرش کردن

پُرسش / Exercise

- (۱) کہ از باغِ دل شاعر می گذرد؟
- (۲) روی سرِ شاعر کہ خم شد و چرا؟
- (۳) نسیمِ سحری چه کار می کرد؟
- (۴) کہ غصّہ شاعر را پر پر و پڑمردہ کرد؟
- (۵) گُل لبخند چطور ہمہ جا کار کند؟

گل بی رُخ یار خوش نباشد
 بی بادہ بہار خوش نباشد
 طرف چمن و ہوائی بستان
 بی لالہ عذار خوش نباشد
 رقصیدن سَر و حالت گل
 بی صورت ہزار خوش نباشد
 باغ گل و مُل خوش است لیکن
 بی صحبت یار خوش نباشد
 جان نقد مُحقر است حافظ
 از بہر نثار خوش نباشد

حافظ شیرازی

فرہنگ (Glossary) :

without face	چہرہ کے بغیر	بی رُخ
without wine	شراب کے بغیر	بی بادہ
garden	باغ	بستان
Cheeks like tulip	لالہ جیسے گال والے	لالہ عذار
without sound of nightangle	بلبل کی آواز کے بغیر (مراد محبوب کے بغیر)	صورتِ ہزار
flowers and fruits	پھول اور پھل	گل و مُل
priceless things	حقیر چیز	نقد مُحقر
for offering	نچھاور کرنے کے لیے	بہر نثار

(۱) نیکی و بدی که در نهادِ بشر است
شادی و غمی که در قضا و قدر است
با چرخ مکن حواله کا ندر ره عقل
چرخ از تو هزار بار بیچاره تر است
عمرخیاّم

(۲) با علم و عمل اگر مهیا نشویم
همدوش به مردمانِ دنیا نشویم
نادانی و بندگی توام بخدائی
مابنده شویم گر که دانا نشویم
فرّخی

فرهنگ (Glossary) :

nature	طبیعت، مزاج، سیرت	نهاد
destiny	تقدیر	قضا و قدر
the sky	آسمان	چرخ
to be prepared to be	تیار هونا	مهیا شدن
companion	ساتھی	همدوش
twin-joint	جڑواں، پیوسته	توأم
Divinity	خدا هونا	خدائی

پُرسش / Exercise

- (۱) نهادِ بشر چه چیز است؟
- (۲) چرا چرخ بیچاره تراست؟
- (۳) برای هم دوش به مردمان دنیا شدن مارا چه باید کرد؟
- (۴) بنظرِ شاعر فرّخی، نادانی و بندگی چیست؟

(۱) دشنام اگر دھد خسیسی
چارہ نبود بجز شنیدن
گرپای کسی سگی گزیدہ
سگ را نتوان بعوض گزیدن
مرزا بیدل

(۲) بطریق رود کہ مردم را
سرموی زخود نیاز دارد
ہمہ کس راز خویش بہ داند
ہیچ کس را حقیر نہ شمارد
ابن یمن

فرہنگ (Glossary) :

abuse	گالی	دشنام
stingy, misel	کمینہ، کنجوس	خسیسی
except	سوائے	بجز
a dog	ایک کتا	سگی
to bite	کاٹنا	گزیدن
in lieu of	بدلے میں	عوض
cannot be bitten	نہیں کاٹا جاسکتا	نتوان گزیدن
to the people	لوگوں کو	مردم را
equal to hair (minor)	بال برابر	سرمو
by one self	اپنی ذات سے	زخود
to hurt	تکلیف پہنچانا	آزردن
from own self	خود سے	زخویش (ازخویش)
to know	جاننا	دانستن
to count, to know	گنتا، شمار کرنا	شمردن

GRAMMAR SECTION (Urdu)

فارسی زبان میں 'مفرد' سے 'جمع' بنانے کا قاعدہ نہایت آسان ہے :

(۱) "اسم" کے آگے عام طور سے "ان" بڑھادینے سے "جمع" بن جاتا ہے۔ جیسے : خواہر (بہن) سے خواہران۔ یار (دوست) سے یاران، طفل (بچہ) سے طفلان، شاگرد (شاگرد) سے شاگردان اور مُرغ (پرندہ) سے مُرغان وغیرہ۔

(۲) "اسم" کے آگے (غیر ذی روح چیزوں کے لیے) "ہا" لگادینے سے جمع بن جاتی ہے۔

جیسے : مداد (پنسل) سے مدادہا، ماہ (مہینہ) سے ماہ ہا، میز (میز) سے میز ہا اور سنگ سے سنگ ہا وغیرہ۔

لیکن 'جدید فارسی' میں جانداروں کے لیے "ہا" بھی استعمال کیا جاتا ہے۔ اس طرح 'ان' اور 'ہا' دونوں مستعمل ہیں۔ جیسے : مرغ ہا، دوست ہا، چشم ہا، درخت ہا، زن ہا وغیرہ اور مرغان، دوستان، چشمان، درختان وغیرہ۔

(۳) اگر 'اسم' کا آخری حرف 'ا' یا 'و' ہو تو (تلفظ کی آسانی کے لیے) "ان" کی بجائے "یان" بڑھادیتے ہیں۔ جیسے دانش جویان، دانایان، آقایان، جنگجویان، دروغ گویان۔

(۴) 'اسم' کے آخر میں "ہ" آتی ہو تو "ہ" کو نکال کر اس کی جگہ 'گان' لگادیتے ہیں۔ جیسے :

پرندہ سے پرندگان، ستارہ سے ستارگان، پس ماندہ سے پس ماندگان، رای دہندہ سے رای دہندگان اور باشندہ سے باشندگان وغیرہ۔

(۵) جہاں 'اسم' کی تعداد بتائی جائے وہاں 'عدد' کے ساتھ 'اسم' کو واحد ہی لکھتے ہیں۔ جیسے

پنج گوشہ، پنجگانہ، چہار درویش، ہفت رنگ، پنج انگشت، چہل حدیث، دو برادر، ہشت پہلو، سہ بار، ہفت روزہ وغیرہ۔

مفرد	جمع	مفرد	جمع	مفرد	جمع
زن	زنان	پسر	پسران	سگ	سگان
دُختر	دختران	مرد	مردان	دانش مند	دانش مندان
مادر	مادران	درویش	درویشان	مردم	مردمان
پدر	پدران	بزرگ	بزرگان	پَلنگ	پلنگان

مفرد	جمع	مفرد	جمع	مفرد	جمع
کودک	کودکان	قلم	قلم ها	اعزاز یافتہ	اعزاز یافتگان
پیر	پیران	پیوستہ	پیوستگان	سیارہ	سیارگان
مُرید	مریدان	بافندہ	بافندگان	تابیدہ	تابیدگان
ماشین	ماشین ها	بچہ	بچگان	تشنہ	تشنگان
توپ	توپ ها	پروردہ	پروردگان	زلزلہ زدہ	زلزلہ زدگان
روز	روز ها	خواجہ	خواجگان	دیدہ	دیدگان
اسم	اسم ها	فرشتہ	فرشتگان	مصیبت زدہ	مصیبت زدگان
چیز	چیز ها	کُشتہ	کُشتگان	سیلاب زدہ	سیلاب زدگان

پُرسش / Exercise

(الف) واحد لکھیے :

دانش آموزان ، مورچگان ، گوسفندان ، پزیشان ، عروسک ها۔

(ب) جمع بنائیے :

آموزگار ، باد ، آسب ، بزرگ ، خواجہ

مرکبِ توصیفی [Adjectival Construction]

۲

صفت ، موصوف (اسم) ، اضافتِ توصیفی

صفت : وہ کلمہ ہے جو کسی اسم کی اچھائی ، برائی یا کوئی خصوصیت بیان کرتا ہے۔ مثلاً شیرین (میٹھا) ، بزرگ (بڑا) ، سیاہ (کالا) وغیرہ۔

موصوف : جس اسم کی اچھائی ، برائی یا کوئی اور خصوصیت بیان کی جاتی ہے ، اُسے ’موصوف‘ کہتے ہیں۔ مثلاً

سیبِ شیرین (میٹھا سیب) ، میہنِ بزرگ (بڑا ملک) ، سگِ سیاہ (کالا کتا) وغیرہ۔

درج بالا مثالوں میں ہر پہلا لفظ ’اسم (موصوف)‘ ہے اور دوسرا ’صفت‘ ’شیرین‘ سیب کی صفت بیان کر رہا ہے اور

’بزرگ‘ میہن کی اور ’سیاہ‘ سگ کی۔ اس لیے ’سیب‘ ، ’میہن‘ اور ’سگ‘ موصوف ہیں۔

موصوف اور صفت سے جو مرکب بنتا ہے اسے ’مرکبِ توصیفی‘ کہتے ہیں۔

اضافہ توصیفی : جملے میں موصوف پہلے آتا ہے اور صفت بعد میں۔ موصوف کے آخری حرف کے نیچے اضافت کی زیر (—) (۷)

لگا کر صفت سے جوڑ دیتے ہیں۔ جیسے نان گرم۔ اگر موصوف کا آخری حرف ”ا“ یا ”و“ ہو تو اضافت کی زیر کو ”یسی“ سے بدل دیتے ہیں۔ مثلاً ہوا ی سرد، لیموی ترش وغیرہ۔

(۱) اگر موصوف کا آخری حرف ”ہ“ یا ”ہا“ مجہول ہو یعنی ”ہ“ کی آواز خفیف نکلتی ہو تو اضافت کو ہمزہ (ء) کے ذریعے ظاہر کرتے ہیں۔

(۲) اگر موصوف کا آخری حرف ”ہ“ یا ”ہا“ معروف ہو یعنی ”ہ“ کی آواز نکلتی ہو تو اضافت کو زیر (—) کے ذریعے ظاہر کیا جائے گا۔ مثلاً خانۂ قشنگ، گربۂ سفید، کلاہ کج، راہ راست وغیرہ۔

(۳) اسی طرح موصوف کا آخری حرف ”ی“ ہو تو اضافت ”زیر“ کے ذریعے ظاہر ہوگی۔ مثلاً ماہی قشنگ، صندلی کھنہ وغیرہ۔ اس طرح کی اضافت کو ”اضافہ توصیفی“ کہتے ہیں :

مزید مثالیں :

دُخترِ زیبا	دوای تلخ	بیچہٗ کوچک
مردِ گُرسنہ	خوی نیک	جُوجہٗ سفید
آبِ خنک	بوی بد	پنجرہٗ بستہ
مادرِ مہربان	روی قشنگ	تختہٗ سیاہ
گُلِ سرخ	لیموی ترش	نارنگی شیرین

پُرسش / Exercise

(۱) ذیل کے الفاظ کے ساتھ صفت لگائیے :

لباس ، اسب ، میوہ ، گلابی ، پسر ، کتاب

(۲) فارسی میں ترجمہ کیجیے :

گرم ہوا ، اونچا درخت ، پرانا جوتا ، کڑوا پھل

(۳) اردو میں ترجمہ کیجیے :

درِ کھنہ ، وطنِ عزیز ، مردِ دانا ، صدای بلند

مضاف ، مضاف الیہ ، اضافتِ نسبتی

”مرکب اضافی“ میں تین حصے ہوتے ہیں: مضاف، مضاف الیہ اور اضافتِ نسبتی۔ ’مضاف‘ اور ’مضاف الیہ‘ کا ایک دوسرے سے تعلق ہوتا ہے اور انہیں ’اضافتِ نسبتی‘ سے جوڑا جاتا ہے۔

مضاف : وہ اسم جسے کسی دوسرے ’اسم‘ سے نسبت دیں ’مضاف‘ کہلاتا ہے۔

مضاف الیہ : وہ ’اسم‘ جس کی طرف کسی ’اسم‘ کو نسبت دیں ”مضاف الیہ“ کہلاتا ہے۔ مثلاً خوشہ انگور، کتابِ شہلا۔

درج بالا مثالوں میں ”خوشہ“ اور ”کتاب“ ’مضاف‘ ہیں جبکہ ”انگور“ اور ”شہلا“، ’مضاف الیہ‘۔ قاعدہ ہے کہ ’مضاف‘ پہلے آتا ہے اور ’مضاف الیہ‘ بعد میں۔ ’اضافتِ نسبتی‘ (زیر، ہمزہ) کا استعمال اسی طرح ہوگا جس طرح صفت اور موصوف کے ساتھ کیا جاتا ہے۔

مثالیں :

صندلی پر شک	کلاہِ برادر	خانہ پرویز
ماہی دریا	مارِ آستین	پنجرہ من
آب و ہوا ی افریقہ	نانِ گندم	نامہ پدر
سزای موت	بیاضِ سلیم	کتاب خانہ دبستان
دوا ی مریض	آبِ حوض	گرۂ لیلیٰ

پُرسش / Exercise

(الف) ذیل کے الفاظ کے ساتھ ’مضاف‘ یا ’مضاف الیہ‘ کا اضافہ کیجیے:

پیراھن ، خانہ ، درخت ، چشم ، پا

(ب) فارسی میں ترجمہ کیجیے :

جو کا دانہ ، باغ کا دروازہ ، کشمیر کا سیب ، شیخ سعدی کا وطن ، سر کا درد

(ج) اردو میں ترجمہ کیجیے :

سگِ کوچہ ، بیچہ راہل ، مدادِ دانش جو ، آرزوی دل ، باغِ آفریدی

اشارہ و مشارۃ الیہ (DEMONSTRATIVE PRONOUNS)

۴

اشارہ : ”آن“ اور ”این“ حروف اشارہ ہیں۔ قریب کی چیز کی طرف اشارہ کرنے کے لیے ”این“ اور دور کی چیز کی طرف اشارہ کرنے کے لیے ”آن“ کا استعمال کیا جاتا ہے۔

حروف اشارہ	ترجمہ	جمع
این	یہ	اینان (یا) اینہا
آن	وہ	آنان (یا) آنہا

مشارۃ الیہ : جس ’اسم‘ کی طرف اشارہ کیا جاتا ہے، اُسے ’مشارۃ الیہ‘ کہتے ہیں۔

مثالیں	ترجمہ
این کتاب است۔	یہ کتاب ہے۔
این میز است۔	یہ میز ہے۔
این صند لی است۔	یہ کرسی ہے۔
آن ماشین است۔	وہ کار ہے۔
آن گاؤ است۔	وہ گائے ہے۔
آن پولیس است۔	وہ پولیس ہے۔

افعال معین [AUXILLIARY VERBS (Forms of to be)]

۵

زمانہ حال		زمانہ ماضی	
واحد	جمع	واحد	جمع
مثبت			
است / ست / هست	اند / استند / هستند	بُود / باشد	بُودند / باشند
ہے	ہیں	تھا / تھی	تھے / تھیں
منفی			
نیست	نیستند	نبور / نباشد	نبودند / نباشد
نہیں ہے	نہیں ہیں	نہیں تھا / نہیں تھی	نہیں تھے / نہیں تھیں

یہاں ”افعالِ معین“ سے کسی چیز کی موجودگی اور غیر موجودگی ظاہر ہوتی ہے۔ اثبات یا موجودگی ظاہر کرنے کے لیے زمانہ حال میں ”است“ اور ”اند“ نیز زمانہ ماضی میں ”بُود“ اور ”بودند“ استعمال کرتے ہیں۔ مثلاً:

آن مداد است۔ (وہ پencil ہے)

آن ہا درختان هستند۔ (وہ درخت ہیں)

نفی یا غیر موجودگی ظاہر کرنے کے لیے ”نیست“ اور ”نیستند“ استعمال کرتے ہیں۔ مثلاً:

این قلم نیست۔ (یہ قلم نہیں ہے)

این ہا شاگردانِ مدرسه نیستند۔ (یہ لوگ مدرسہ کے طالب علم نہیں ہیں)

صیغہ	واحد غائب	جمع غائب	واحد حاضر	جمع حاضر	واحد متکلم	جمع متکلم
علاماتِ ضمیری (زمانہ حال)	ہست	ہستند	ہستی	ہستید	ہستم	ہستیم
مثبت	است	اند	ای	اید	ام	ایم
منفی	نیست	نیستند	نیستی	نیستند	نیستم	نیستیم

علاماتِ ضمیری (زمانہ ماضی)

مثبت	بُود	بُودند	بُودی	بُودید	بُودم	بُودیم
منفی	نبود	نبودند	نبودی	نبودید	نبودم	نبودیم

مصدر ”باشیدن“ (ہونا) : to be ← مادہ مضارع (Present stem) ← باش

مثبت	باشد	باشند	باشی	باشید	باشم	باشیم
منفی	نباشد	نباشند	نباشی	نباشید	نباشم	نباشیم

مصدر ”شدن“ (ہونا) : to be ; to become ← مادہ مضارع (Present stem) ← شو

مثبت	شود	شوند	شوی	شوید	شوم	شویم
منفی	نشود	نشوند	نشوی	نشوید	نشوم	نشویم

مصدر ”خواستن“ (مانگنا، چاہنا) : to desire, to wish ← مادّہ مضارع (Present stem) ← خواہ

مثبت	خواہد	خواہند	خواہی	خواہید	خواہم	خواہیم
منفی	نخواہد	نخواہند	نخواہی	نخواہید	نخواہم	نخواہیم

مصدر ”توانستن“ (سکنا) : to be able, to can ← مادّہ مضارع (Present stem) ← توان

مثبت	تواند	توانند	توانی	توانید	توانم	توانیم
منفی	نتواند	نتوانند	نتوانی	نتوانید	نتوانم	نتوانیم

مصدر ”بایستن“ (چاہنا جیسے جانا چاہیے)، لازم ہونا] to be necessary must ←

مادّہ ماضی مضارع (Present stem) ← بائی

مثبت	باید	بایند	بایی	بایید	بایم	باییم
منفی	نباید	نبایند	نبایی	نبایید	نبایم	نباییم

مصدر ”شایستن“ (چاہنا مثلاً جھوٹ نہیں بولنا چاہیے)، مستحق ہونا] to be fit, to be worthy of ←

مادّہ ماضی مضارع (Present stem) ← شایی

مثبت	شاید	شایند	شایی	شایید	شایم	شاییم
منفی	نشاید	نشایند	نشایی	نشایید	نشایم	نشاییم

مصادر (Infenitives)

۶

مصادر ”مصدر“ کی جمع ہے۔ فارسی میں مصدر کے آخر میں ”دَن“ یا ”تَن“ آتا ہے۔ اردو میں فعل کے آخر میں ”نا“ اور انگریزی میں verb کے شروع میں ’to‘ آتا ہے۔ انھیں ”علامتِ مصدر“ کہتے ہیں۔ مثلاً ’آمدن‘ یعنی آنا، ’نشستن‘ یعنی بیٹھنا۔

ہر مصدر کے آخر میں ”ن“ آتا ہے۔ اگر مصدر سے ”ن“ نکال دیں تو مادّہ ماضی (ماضی مطلق صیغہ واحد غائب) بن جاتا ہے۔ جیسے آمدن سے آمد (وہ آیا) اور نشستن سے نشست (وہ بیٹھا) وغیرہ، مادّہ ماضی اور مادّہ مضارع دیے جا رہے ہیں۔

ماڈہ مضارع (امر) [Present stem]	ماڈہ ماضی [Past stem]	Meaning in English	اردو معنی	مصدر [Infinitives]
آ / آی	آمد	to come	آنا	آمدن
رو	رفت	to go	جانا	رفتن
نویس	نوشت	to write	لکھنا	نوشتن
خوان	خواند	to read	پڑھنا	خواندن
خور	خورد	to eat	کھانا	خوردن
نوش	نوشید	to drink	پینا	نوشیدن
خند	خندید	to laugh	ہنسنا	خندیدن
گری	گریست	to weep	رونا	گریستن
آور / آر	آورد	to bring	لانا	آوردن
بر	برد	to carry, to take away	لے جانا	بردن
خر	خرید	to buy	خریدنا	خریدن
فروش	فروخت	to sell	بیچنا	فروختن
زی	زیست	to remain alive	جینا، زندہ رہنا	زیستن
میر	مُرد	to die	مرنا	مُردن
ایست	ایستاد	to stand	کھڑا ہونا	ایستادن
نشین	نشست	to sit	بیٹھنا	نشستن
بین	دید	to see, to meet	دیکھنا، ملنا	دیدن
پُرس	پُرسید	to ask	پوچھنا	پُرسیدن
گو / گوی	گفت	to say, to tell	کہنا	گفتن
ساز	ساخت	to make, to build	بنانا	ساختن
خواب	خوابید	to sleep	سونا	خوابیدن
بر خیز	بر خاست	to rise	اُٹھنا	بر خاستن
زن	زد	to strike, to beat	مارنا	زدن
کُش	کُشت	to kill	(جان سے) مارنا	کُشتن
کُن	کرد	to do	کرنا، انجام دینا	کردن

مصدر [Infinitives]	اردو معنی	Meaning in English	ماڈہ ماضی [Past stem]	ماڈہ مضارع (امر) [Present stem]
کندن	کھودنا، اکھیڑنا	to dig, to root out	کند	کن
کشیدن	کھینچنا	to draw	کشید	کش
شناختن	پہچاننا، جاننا	to recognise, to know	شناخت	شناس
آراستن	سجانا	to decorate	آراست	آرای
بریدن	کاٹنا	to cut	برید	بر
پریدن	اڑنا	to fly	پرید	پر
باریدن	بارش ہونا	to rain	بارید	بار
چیدن	چُنا، ترتیب دینا	to pick up, to arrange	چید	چین
پوشیدن	پہننا	to wear	پوشید	پوش
دادن	دینا	to give	داد	ده
جستن	کودنا/چھلانگ لگانا	to jump	جست	جھہ
جُستن	ڈھونڈنا	to search, to find	جُست	جُو
ترسیدن	ڈرنا	to fear	ترسید	ترس
داشتن	رکھنا	to have	داشت	دار
برداشتن	اٹھانا، لینا	to lift, to take	برداشت	بردار
آموختن	سیکھنا، سکھانا	to learn, to teach	آموخت	آموز
روئیدن	اُگنا	to grow	روئید	روی
کاشتن	اگانا، بونا	to grow, to sow	کاشت	کار
فرستادن	بھیجنا	to send	فرستاد	فرست
نمودن	دکھلانا	to show	نمود	نمای
دویدن	دوڑنا	to run	دوید	دو
رسانیدن	پہنچانا	to reach	رسانید	رسان
رسیدن	پہنچنا، میوہ کا پکنا	to arrive, to reap	رسید	رس
سوختن	جلنا، جلانا	to burn	سوخت	سوز

ماده مضارع (امر)	ماده ماضی	Meaning in English	اردو معنی	مصدر [Infinitives]
[Present stem]	[Past stem]			
افروز	افروخت	to kindle	روشن کرنا	افروختن
گریز	گریخت	to flee, to run away	بھاگنا، فرار کرنا	گریختن
آفرین	آفرید	to create	پیدا کرنا	آفریدن
باش	باشید	to be	هونا/رہنا	باشیدن
شو	شد	to be, to become	هونا	شدن
خواہ	خواست	to desire, to wish	مانگنا، چاہنا	خواستن
توان	توانست	to can	سکنا	توانستن
بای	بایست	to be necessary, must	چاہنا، لازم ہونا	بایستن
شایی	شایست	to be fit, to be worthy of	مستحق ہونا	شایستن
شوی	شت	to wash	دھونا	شتن
آمیز	آمیخت	to mix	مِلانا	آمیختن
آزار	آزرد	to annoy	ستانا	آزردن
آزمای	آزمود	to test	آزمانا	آزمودن
اندوز	اندوخت	to amass	جمع کرنا، ذخیرہ کرنا	اندوختن
بخش	بخشید	to forgive	خطا بخشنا	بخشیدن
بند	بست	to shut, to tie	باندھنا/بند کرنا	بستن
ده	داد	to give	دینا	دادن
دان	دانست	to know	جاننا	دانستن
شنو	شنید	to hear	سننا	شنیدن
نہہ	نہاد	to put, to place	رکھنا	نہادن
یاب	یافت	to find	پانا	یافتن

زمانہ کے اعتبار سے فعل کی تین قسمیں ہوتی ہیں :

(۱) زمانہ ماضی (۲) زمانہ حال (۳) زمانہ مستقبل

زمانہ ماضی کی ۶ قسمیں ہیں :

(۱) ماضی مطلق (۲) ماضی قریب یا ماضی نقلی (۳) ماضی بعید
(۴) ماضی استمراری (۵) ماضی شکی یا احتمالی (۶) ماضی تمنائی یا شرطی

فارسی جملہ : فارسی جملہ میں پہلے 'فاعل' اور آخر میں 'فعل' آتا ہے۔ باقی متعلقات درمیان میں آتے ہیں۔ جملوں میں فعل، فاعل کے مطابق ہوتا ہے۔ اگر 'فاعل' واحد ہو تو 'فعل' بھی واحد ہوگا۔ 'فاعل' جمع ہو تو 'فعل' بھی جمع ہوگا۔ گویا 'فعل کی گردان' فاعل یا ضمیر کے مطابق ہوگی۔

فیروز از بازار آمد۔ پسران از بازار آمدند۔

ماضی مطلق (Past Indefinite Tense)

۸

'ماضی مطلق' وہ 'فعل' ہے جس میں گزرے ہوئے زمانے میں کام کا ہونا ظاہر ہوتا ہے، لیکن کام ہونے کے صحیح وقت کا تعین نہیں ہو سکتا کہ آیا کام قریب کے گزرے ہوئے زمانے میں ہوا ہے یا دُور کے۔

قاعدہ : 'ماضی مطلق' بنانے کا قاعدہ یہ ہے کہ مصدر کے آخر کا 'ن' گرا دیں تو ماضی مطلق کا 'صیغہ' واحد غائب' بنتا ہے۔ جسے ہم ماوہ ماضی کہتے ہیں۔ جیسے 'آمدن' سے 'آمد' یعنی 'وہ آیا'۔ 'رفتن' سے 'رفت' یعنی 'وہ گیا'۔ باقی صیغوں کے لیے 'آمد' اور 'رفت' کے بعد 'علامت ضمیر' لگاتے ہیں :

'علامت ضمیر' اور مصدر 'آمدن' سے ماضی مطلق کی گردان :

صیغہ	واحد غائب	جمع غائب	واحد حاضر	جمع حاضر	واحد متکلم	جمع متکلم
علامت ضمیر	—	ند	ی	ید	م	یم
گردان	رفت	رفتند	رفتہ	رفتید	رفتہ	رفتیم
ترجمہ	وہ گیا	وہ سب گئے	تو گیا	تم سب گئے	میں گیا	ہم سب گئے

صیغہ	واحد غائب	جمع غائب	واحد حاضر	جمع حاضر	واحد متکلم	جمع متکلم
ضمائر	او	ایشان	تو	شما	من	ما
ترجمہ	وہ، اس نے	وہ، انھوں نے	تو، تُو نے	تم، تم نے	میں، میں نے	ہم، ہم نے

مثالیں :

اورفت ، ایشان بہ بازار رفتند ، تو سیب خوردی ، شما از بازار میوه های تازه خریدید ، من نامہ نوشتم ، ما بہ دوستان خود برای گردش لب دریا رفتیم ، ایشان با ماشین از کجا آمدند؟ ، ما چہ کار کردیم ، من در جنگل شیر دیدم۔

’ضمائر فاعلی‘ کے ساتھ مصدر ’آمدن‘ کی زمانہ ماضی مطلق میں گردان :

صیغہ	واحد غائب	جمع غائب	واحد حاضر	جمع حاضر	واحد متکلم	جمع متکلم
گردان	او آمد۔	آنها آمدند۔	تو آمدی۔	شما آمدید۔	من آمدم۔	ما آمدیم۔
ترجمہ	وہ آیا۔	وہ سب آئے۔	تو آیا۔	تم سب آئے۔	میں آیا۔	ہم سب آئے۔

پُرسش / Exercise

(الف) ترجمہ کیجیے :

او کتاب احمد آورد۔ ما گلاب خوب آوردیم۔ من ”شاہ نامہ فردوسی“ خواندم۔ ایشان لباس های نو پوشیدند۔ شما از بازار میوه تازه خریدید۔ تو برادر حامد را نامہ نوشتی۔

(ب) مصادر آوردن، خوردن اور پُرسیدن سے ماضی مطلق میں گردان مع ترجمہ کیجیے۔

(ج) مناسب ’ضمائر فاعلی‘ سے جملہ مکمل کیجیے :

- (۱) از بازار نان آورد۔
- (۲) آب خنک نوشیدند۔
- (۳) قلم نو خریدم۔
- (۴) کار خود را کردیم۔
- (۵) سیب شیرین خوردید۔

وہ 'ضمیر' جو مفعول کے طور پر استعمال ہوتی ہے، 'ضمیر مفعولی' کہلاتی ہے۔

صیغہ	ضمائر مفعولی	اردو ترجمہ
واحد غائب	اورا	اُس کو، اُسے
جمع غائب	ایشان را	ان کو، انھیں
واحد حاضر	تورا	تجھ کو، تجھے
جمع حاضر	شمارا	آپ کو، تمھیں
واحد متکلم	مرا	مجھ کو، مجھے
جمع متکلم	مارا	ہم کو، ہمیں

ضمائر اضافی (ضمائر متصل) (Possessive Pronouns)

جو 'ضمیر' کسی چیز کا تعلق بتانے کے لیے استعمال ہوتی ہے۔ اُسے 'ضمیر اضافی' کہتے ہیں۔

واحد غائب	جمع غائب	واحد حاضر	جمع حاضر	واحد متکلم	جمع متکلم
ش / اش	شان	ت / ات	تان	م / ام	مان
قلمش	قلم شان	قلمت	قلم تان	قلمم	قلم مان
اُس کی قلم	اُن کی قلم	تیری قلم	آپ کی قلم	میری قلم	ہمارا قلم
خانۂ اش	خانۂ شان	خانۂ ات	خانۂ تان	خانۂ ام	خانۂ مان
اُس کا گھر	اُن کا گھر	تیرا گھر	آپ کا گھر	میرا گھر	ہمارا گھر

ضمائر مفعولی اور اضافی کا استعمال :

من احمد را نامہ نوشتم۔ او کتابم بُردش۔ لباس های شان خوب اند۔ برادر من دیروز از ممبئی آمد۔ مادر من مارا طعام های خوش ذائقہ خوراند۔ شما مدادم دادید۔ تو درس جغرافیہ خواندی۔ من خانۂ شان رفتم۔

فارسی میں ترجمہ کیجیے :

میں اس کے گھر گیا۔ ہماری بہن ناگپور سے سنترہ لائی۔ طلبہ کی کتابیں ان کے بستوں میں ہیں۔
تمہارے بھائی نے خط لکھا۔ ہم نے ٹھنڈا پانی پیا۔

ماضی قریب (ماضی نقلی) (Present Perfect Tense)

۱۲

’ماضی قریب‘ وہ فعل ہے جس میں قریب کے گزرے ہوئے زمانے میں کام کا ہونا ظاہر ہوتا ہے :

قاعدہ : ماضی مطلق کے صیغہ واحد غائب یا مادہ ماضی کے آگے ”ہ است“ بڑھانے سے ماضی قریب بنتا ہے۔ مثلاً آمدن سے ’ماضی مطلق واحد غائب‘ آمد۔ آمد کے آگے ”ہ است“ لگائیں تو ”آمدہ است“ صیغہ واحد غائب بنتا ہے۔ باقی صیغوں کے بنانے کے لیے ’است‘ کی جگہ علامت ضمیر استعمال کی جاتی ہے۔

مثال :

صیغہ	علامت ضمیر	گردان	ترجمہ
واحد غائب	-	آمدہ است۔	وہ آیا ہے۔
جمع غائب	ند	آمدہ اند۔	وہ آئے ہیں۔
واحد حاضر	ی	آمدہ ای۔	تو آیا ہے۔
جمع حاضر	ید	آمدہ اید۔	تم سب آئے ہو۔
واحد متکلم	م	آمدہ ام۔	میں آیا ہوں۔
جمع متکلم	یم	آمدہ ایم۔	ہم سب آئے ہیں۔

مثالیں :

خدا زمین و آسمان را آفریده است۔ ایشان برای ما میوه های تازه فرستاده اند۔ من آبِ خنک نوشیده ام۔ ما اورا کتاب های خوب داده ایم۔ تو برادرِ حمید را نامه نوشته ای۔ شما میز و ضدلی خریدہ اید۔ او کتابم بُردہ است۔ ما قلمِ قشنگی آورده ایم۔ من ”گلستانِ سعدی“ را خوانده ام۔

- (الف) مصدر ”گفتن“ ، ”خواندن“ اور ”خریدن“ سے زمانہ ماضی قریب کی گردان لکھیے اور ان کا ترجمہ بھی کیجیے :
- (ب) مناسب ضمائر سے جملہ مکمل کیجیے :

(۱) نان آورده اند۔

(۲) از قلم سرخ نوشته ام۔

(۳) کارِ خوب کرده اید۔

(ج) اردو میں ترجمہ کیجیے :

ایشان لباس های نو پوشیده اند، تو ”داستانِ الف لیله“ شنیده ای۔ من درسِ خود را حاضر کرده ام۔ ما اور میوه های شیریں و تازه داده ایم۔ او قلمِ قشنگی آورده است۔

حرف های جارّه (حرفِ اضافه) (Preposition)

۱۳

’حرف جارّه‘ یا ’حرفِ اضافه‘ سے مراد وہ کلمے ہیں جو ’اسم‘ یا ’ضمیر‘ سے قبل آتے ہیں اور اس کے معنی کو ’فعل‘ یا ’اسم‘ سے ملاتے ہیں۔

حرفِ اضافه دو طرح کے ہوتے ہیں۔

(۱) وہ جو ’اضافت‘ یا ’زبر‘ کے بغیر استعمال ہوتے ہیں، جیسے باء، بہ، در، از، جز، تا، بی وغیرہ۔

(۲) اور دوسرے وہ جو ’اضافت‘ کے ساتھ استعمال ہوتے ہیں، جیسے روی، زیر، بیرون، برای، درون، توی، نزدیک، پیش وغیرہ۔

(۱) او درونِ اتاق رفت۔

(۲) من امروز از ناگپور آمدم۔

مندرجہ بالا دونوں جملوں میں دو اسم ہیں : ’اتاق‘ اور ’ناگپور‘۔ ان دونوں اسموں سے ’درون‘ اور ’از‘ حروفِ جرّے ہوئے ہیں۔ ان کی وجہ سے اسم ’اتاق‘ کی نسبت فعل ’رفت‘ سے قائم ہوئی اور ناگپور کی نسبت ’آمد‘ سے قائم ہوئی۔ درج ذیل جملوں میں ’حرفِ اضافه‘ کا استعمال دیکھیے۔

پدر من دیروز از دکان برای من قلم خرید۔ من نامہٴ شما زیر کتاب نہادہ ام۔ ایشان توی اتاق نشسته اند۔ موہن با اتو بوس بہ ایست گاہ رفته است۔ کتابِ منیزہ روی میز است۔ پرندہ بر درخت است۔ خانہ اش نزدیک خانہ من است۔

(الف) مناسب حروفِ اضافہ سے خالی جگہ پُر کیجیے :

- (۱) ما بازار شما سیب و میوہ های تازه آوردیم۔
- (۲) بچہ ها خانہ مدرسه رفتند۔
- (۳) دوستِ من صبح شام گردش کرد۔
- (۴) من کتابش میز گذاشته ام۔
- (۵) ممبئی اورنگ آباد پانصد کیلو میٹر فاصلہ است۔

(ب) فارسی میں ترجمہ کیجیے :

- (۱) راشد کرسی پر بیٹھا ہے۔
- (۲) اُس نے پنسل میز پر رکھی۔
- (۳) گوپال اپنے دوستوں کے ساتھ دہلی گیا۔
- (۴) اشہر نے مالیگاؤں سے مجھے خط لکھا۔

حرف های استفهام (Interrogative Praticles)

۱۴

- کی (کہ) چہ، چرا، چطور، چند تا، کجا، کی (چہ وقت)، کدام، آیا، چگونہ۔
وہ کلمے جو کسی بات کے پوچھنے کے لیے کام میں لائے جاتے ہیں 'حرف های استفهام' کہلاتے ہیں۔
- (۱) کی از دہلی آمد؟ * محمود از دہلی آمد۔
 - (۲) حامد بہ کجا رفت؟ * حامد بہ بازار رفت۔
 - (۳) زبیر چطور بہ مدرسه رفت؟ * زبیر با دو چرخہ بہ مدرسه رفت۔
 - (۴) تو چند تا خواہر داری؟ * من سه خواہران دارم۔
 - (۵) شما کی (چہ وقت) از امراوتی آمدید؟ * من دیروز صبح از امراوتی آمدم۔

توسین میں دیے گئے الفاظ کی مدد سے خالی جگہ پُر کیجیے :

- (۱) شما این کار کردید؟ (چہ، چرا، آیا)

(۲) ایشان از دہلی آمدند؟ (کی ، چہ ، گجا)

(۳) تو برادرِ شکیل را جواب دادی؟ (کی ، چندتا ، چہ)

(۴) او این کتاب را از خرید؟ (چہ ، کی ، کدام)

(۵) اسم مادرش است؟ (گجا ، چہ ، چطور)

ماضی بعید (Past Perfect Tense)

۱۵

ماضی بعید وہ فعل ہے جس میں دور کے گزرے ہوئے زمانے میں کام کا ہونا ظاہر ہوتا ہے، یا یہ ظاہر ہوتا ہے کہ گزرے ہوئے زمانے میں کام بہت پہلے ہو چکا تھا۔

قاعدہ : 'ماضی مطلق واحد غائب' (یا مادہ ماضی) کے آگے 'ہ بود' بڑھانے سے 'ماضی بعید' واحد غائب بن جاتا ہے۔
جیسے : آمد + ہ + بود = آمدہ بود (وہ آیا تھا)

باقی صیغوں کے لیے گردان اُسی طرح ہوگی جس طرح ہم نے ماضی مطلق یا 'ماضی قریب' میں علامتِ ضمیر آخر میں لگائی ہیں :

مصدر "دیدن" سے ماضی بعید میں گردان :

صیغہ	علامتِ ضمیر	گردان	ترجمہ
واحد غائب	-	او دیدہ بُود۔	اُس نے دیکھا تھا۔
جمع غائب	ند	ایشان دیدہ بُودند۔	ان لوگوں نے دیکھا تھا۔
واحد حاضر	ی	تو دیدہ بُودی۔	تو نے دیکھا تھا۔
جمع حاضر	ید	شما دیدہ بُودید۔	تم لوگوں نے دیکھا تھا۔
واحد متکلم	م	من دیدہ بُودم۔	میں نے دیکھا تھا۔
جمع متکلم	یم	ما دیدہ بُودیم۔	ہم سب نے دیکھا تھا۔

مثالیں :

او انعام یافتہ بُود۔ تو قلمش بردہ بُودی۔ من از باغ سیبِ رسیدہ آورده بُودم۔ شما شیرِ گرم نوشیدہ بودید۔ ما در جنگل پلنگ دیدہ بودیم۔ ایشان دیروز بہ گجا رفتہ بودند۔

- (الف) مصدر ”خوردن“ اور ”نشستن“ سے ماضی بعید میں مع ترجمہ گردان کیجیے :
- (ب) ’ماضی بعید‘ کے مناسب افعال لکھ کر جملہ مکمل کیجیے :

- (۱) من از پرویز (پُرسید)
- (۲) ایشان کار نیک (کردن)
- (۳) او ’گلستانِ سعدی‘ (خواندن)
- (۴) شما در اُتاق روی نیمکت (نشستن)

(ج) فارسی میں ترجمہ کیجیے :

- (۱) تم نے بلی کو دیکھا تھا؟ (۲) وہ کیوں یہاں آیا تھا؟
- (۳) اکبر اور جمیل نے امتحان دیا تھا۔ (۴) ہم اسکول گئے تھے۔
- (۵) تو کیوں ہنستا تھا؟

مضارع (Aorist)

۱۶

’مضارع‘ وہ ’فعل‘ ہے جس میں زمانہ حال اور ’مستقل‘ دونوں کے معنی پائے جاتے ہیں۔ مثلاً ’رفتن‘ سے ’رود‘ یعنی وہ جاتا ہے یا جائے گا۔ ’آمدن‘ سے ’آید‘ یعنی وہ آتا ہے یا آئے گا۔ ’یافتن‘ سے ’یابد‘ یعنی وہ پاتا ہے یا پائے گا وغیرہ۔

’مصدر‘ سے ’مضارع‘ بنانے کے کوئی آٹھ قاعدے ہیں، لیکن اس ابتدائی مرحلے میں ان کی تفصیلات میں جانا مناسب نہیں۔ مصدر کے ساتھ ہم نے پچھلے سبق میں ’مادۂ مضارع‘ یاد کیا ہے۔

’مادۂ مضارع‘ سے ’فعل مضارع‘ بنانا زیادہ آسان ہے۔ جدید فارسی گرامر میں اسی طریقہ کو استعمال میں لایا گیا ہے۔ چنانچہ فعل مضارع بنانے کے لیے ’مادۂ مضارع‘ کے آگے ’د‘ بڑھادیں اور ’د‘ سے پہلے والے حرف پر زبر لگادیں تو فعل مضارع ’واحد غائب‘ بن جاتا ہے۔

مصدر	مادۂ مضارع	فعل مضارع	ترجمہ
آوردن	آور	آورد	وہ لاتا ہے، یا لائے گا
کردن	کن	کند	وہ کرتا ہے، یا کرے گا

’مصدر‘ ’یافتن‘ سے ’مضارع‘ میں گردان :

صیغہ	علامتِ ضمیر	گردان	ترجمہ
واحد غائب	—	او یا بد	وہ پاتا ہے یا پائے۔
جمع غائب	ند	ایشان یا بند	وے سب پاتے ہیں یا پائیں۔
واحد حاضر	ی	تو یا بی	تو پاتا ہے یا پائے۔
جمع حاضر	ید	شما یا بید	تم سب پاتے ہو یا پاؤ
واحد متکلم	م	من یا ہم	میں پاتا ہوں یا پاؤں
جمع متکلم	یم	ما یا یم	ہم سب پاتے ہیں یا پائیں

پُرسش / Exercise

● ترجمہ کیجیے :

- (۱) حالا چہ کُنیم و کُجا برویم ؟
- (۲) در نامہ چہ بنویسند ؟
- (۳) اگر تو دوا بخوری خوب بشوی ۔
- (۴) بچہ ہا مار را نَزَنَد مبادا بگزد ۔
- (۵) اگر با ما دیگر کاری ندارید مُرَخَّصْ شویم ۔

زمانِ حال (Present Tense)

۱۷

زمانہ حال وہ فعل ہے جس سے موجودہ زمانے میں کام کا ہونا ظاہر ہوتا ہے۔ مثلاً ’می آید‘ وہ آتا ہے یا وہ آرہا ہے۔

’می رَوَد‘ وہ جاتا ہے یا وہ جارہا ہے۔

مضارع کے صیغوں سے پہلے ’می‘ بڑھا دینے سے زمانہ حال بنتا ہے۔

مصدر نوشتن سے زمانہ حال کی گردان :

صیغہ	واحد غائب	جمع غائب	واحد حاضر	جمع حاضر	واحد متکلم	جمع متکلم
گردان	می نویسند	می نویسند	می نویسی	می نویسید	می نویسم	می نویسیم
ترجمہ	وہ لکھتا ہے	وہ سب لکھتے ہیں	تو لکھتا ہے	تم سب لکھتے ہو	میں لکھتا ہوں	ہم سب لکھتے ہیں
	وہ لکھ رہا ہے	وہ سب لکھ رہے ہیں	تو لکھ رہا ہے	تم سب لکھ رہے ہو	میں لکھ رہا ہوں	ہم سب لکھ رہے ہیں

چند مثالیں :

- ما از دبستان می آئیم - ایشان کارِ خود را انجام می دهند -
- مانامہ احمد می خوانیم - من امروز به ممبئی می روم -
- درتابستان هوا گرم می شود - تو به کجا می روی ؟
- امروز مادرِ من از ممبئی می آید

پُرسش / Exercise

(الف) مصدر 'آمدن' اور 'رفتن' سے زمانہ حال میں گردان مع ترجمہ کیجیے۔

(ب) اُردو میں ترجمہ کیجیے :

- (۱) اوکار می کند -
- (۲) ماہرای گردش می رویم -
- (۳) در فصلِ بہار میوہ ہامی رسند -
- (۴) موہن چہ می خورد ؟
- (۵) برادرِ شما در حیاطِ مدرسہ بازی می کند -

(ج) فارسی میں ترجمہ کیجیے :

- (۱) وہ خط لکھ رہا ہے۔
- (۲) بچے کیوں دوڑ رہے ہیں۔
- (۳) سیما مدرسے سے گھر جا رہی ہے۔
- (۴) تم بلی کو کیوں ستا رہے ہو؟

زمانہ مستقبل وہ فعل ہے جس میں آنے والے زمانے میں کسی کام کا کرنا پایا جائے، جیسے : خواہد آمد = وہ آئے گا
خواہد رفت = وہ جائے گا۔

قاعدہ : ماضی مطلق صیغہ واحد غائب کے آگے 'خواہد بڑھانے' سے فعل مستقبل بنتا ہے۔ مستقبل کی گردان کرتے وقت یہ بات یاد رکھنی چاہیے کہ گردان صرف خواہد کی ہوگی یعنی علامتوں کی تبدیلی صیغوں کے اعتبار سے 'خواہد' میں ہوگی اور بنیادی فعل، جیسے : آمد اور رفت) ہمیشہ ماضی مطلق صیغہ واحد غائب کی حالت میں بغیر کسی تبدیلی کے رہے گا۔

خواہد کی گردان کا طریقہ یہ ہے کہ واحد غائب خواہد سے دوسرے صیغے بنانے کے لیے خواہد سے 'د' ہٹادیں اور علامت ضمیر لگاتے جائیں، جیسے : خواہد ، خواہند ، خواہی ، خواہید ، خواہم ، خواہیم۔
مستقبل کی گردان :

واحد غائب	جمع غائب	واحد حاضر	جمع حاضر	واحد متکلم	جمع متکلم
خواہد کرد	خواہند کرد	خواہی کرد	خواہید کرد	خواہم کرد	خواہیم کرد
وہ کرے گا	وہ سب کریں گے	تو کرے گا	تم سب کرو گے	میں کروں گا	ہم سب کریں گے
خواہد رفت	خواہند رفت	خواہی رفت	خواہید رفت	خواہم رفت	خواہیم رفت
وہ جائے گا	وہ سب جائیں گے	تو جائے گا	تم سب جاؤ گے	میں جاؤں گا	ہم سب جائیں گے
خواہد خواند	خواہند خواند	خواہی خواند	خواہید خواند	خواہم خواند	خواہیم خواند
وہ پڑھے گا	وہ سب پڑھیں گے	تو پڑھے گا	تم سب پڑھو گے	میں پڑھوں گا	ہم سب پڑھیں گے

چند مثالیں :

من از بازار سیب خواہم آورد ، ما امسال زیارت خانہ کعبہ خواہیم رفت ، ایشان برای پدر و مادہ از ناگپور پر تغال خواہند آورد ، شما چہ خواہید کرد ؟ او از مدرسہ کی خواہد آمد ؟

پُرسش / Exercise

(الف) اُردو میں ترجمہ کیجیے :

- (۱) مافر دا بہ ممبئی خواہیم رفت -
- (۲) من برای دوستم تحفہ ای خواہم خرید -
- (۳) ایشان لباس نو خواہند پوشید -
- (۴) خدا مارا خواہد آمرزید -
- (۵) او بہ ممبئی خواہد رفت -

(ب) مصدر "گفتن" اور "نوشتن" سے زمانہ مستقبل میں گردان مع ترجمہ کیجیے۔

(الف) امر (Imperative) :

’امر‘ وہ ’فعل‘ ہے جس میں کسی کام کے کرنے کا حکم پایا جائے۔ چونکہ حکم صرف مخاطب ہی کو دیا جاتا ہے، اس لیے اس کے صرف دو ہی صیغے ہوتے ہیں : واحد حاضر اور جمع حاضر۔

قاعدہ : ’مَادَّةُ مضارع‘ کے شروع میں ’ب‘ بڑھا دینے سے ’امر‘ بنتا ہے۔ جیسے ’رَفْتَن‘ سے رو سے پہلے ’ب‘ بڑھائیں تو برو اور بروید بن جائے گا۔

مثال : (۱) صیغہ واحد حاضر : برو = توجا ؛ (۲) صیغہ جمع حاضر = بروید / تم جاؤ / تم سب جاؤ
مثالیں : جواب بدہ ، آب تازہ بنو شید ، بہ مدرسہ برو ، جواب بنو سید

(ب) نہی (Prohibitive or Negative Imperative) :

’نہی‘ وہ فعل ہے جس میں کسی کام کے نہ کرنے کا حکم پایا جائے۔ ’فعل امر‘ کی طرح اس کے بھی دو ہی صیغے ہوتے ہیں۔

قاعدہ : ’فعل امر‘ کے شروع میں بجائے ’ب‘ کے ’م‘ یا ’ن‘ لگانے سے ’فعل نہی‘ بن جاتا ہے۔

فعل نہی		فعل امر	
جمع حاضر	واحد حاضر	جمع حاضر	واحد حاضر
مروید / نروید (آپ مت جائیے)	مرو / نرو (تو نہ جا)	بروید	برو
مخورید / نخورید (آپ نہ کھائیے)	مخور / نخور (تو نہ کھا)	بخورید	بخور
میایید / نیایید (آپ مت جائیے)	میا / نیا (تو مت آ)	بیایید	بیا
مگنید / نگنید (آپ نہ کیجیے)	مگن / نگن (تو مت کر)	بکنید	بگن
میآزاید / نیآزاید (آپ نہ ستائیے)	میآزار / نیآزار (تو نہ ستا)	بیآزاید	بیآزار
مگوید / نگوید (آپ نہ کہیے)	مگو / نگو (تو نہ بول)	بگوید	بگو
منوید / نمنوید (آپ مت لکھیے)	منو / نمنو (تو مت لکھ)	بنوید	بنو

مثالیں : از خانہ بیرون مرو ، کسی رادشنام مدہ ، امشب در عبادتِ الہی مشغول بپاش ، کارِ امروز بفردا مگذار ، بہ آواز بلند بخوانید ، امشب بہ خانہٴ من میا ، خاموش منشین سرو صدا مکن ، آنچہ ندانی مگو ، روی کتاب ننویس ، حسرت نخورید خدا بزرگ است۔

• درج بالا مثالوں کا اردو میں ترجمہ کیجیے۔

’حرف ربط‘ اس حرف کو کہتے ہیں جو دو لفظوں، فقروں اور جملوں کو جوڑتا ہے۔ مثلاً
قلم و کتاب ، آمدن ما و رفتن او ، این خوب است اما آن خوب تر است۔
فارسی زبان میں عام طور پر استعمال ہونے والے حروف ربط درج ذیل ہیں :

کہ - یا ؛ نہ - (نہیں) ؛ تا - (تک) ؛ اگر ، چون - (جیسے) ؛ شاید - (یہاں تک کہ) ؛ پس
- (تب پھر) ؛ چندان کہ - (جتنا کہ) ؛ همانکہ - (جیسے) ؛ ہر چند - جتنی جلدی ؛ ہر گاہ - (جب کبھی) ؛
تا اینکہ - (اس وجہ سے کہ) ؛ و - (اور) ؛ اما ، ولے - (لیکن) وغیرہ۔

جنس سے نز اور مادہ کا اظہار ہوتا ہے یا کسی شخص یا شے میں صنف کا نہ ہونا ظاہر ہوتا ہے۔

جس اسم سے نز کا اظہار ہوتا ہے اُسے جنس مذکر کہتے ہیں۔ مثلاً اسپِ نر ، خروس ، پدر ، برادر اور جس اسم سے مادہ
معلوم ہو اسے جنس مؤنث کہتے ہیں۔ مثلاً اسپِ مادہ ، ماکیان ، مادر ، خواہر۔

وہ اسم جس سے بے جان شے معلوم ہو اُسے جنس مَرّایا لاجنس کہتے ہیں۔ مثلاً کتاب ، باد ، سنگ وغیرہ۔ اور وہ اسم جس سے
نز یا مادہ دونوں ظاہر ہوتے ہیں، اسے جنس مشترک کہتے ہیں۔ مثلاً پرندہ ، دوست۔

جب ہم کسی جنس کا خاص طور پر اظہار کرنا چاہتے ہیں تو لفظ کے بعد نز یا مادہ کا اضافہ کر دیتے ہیں۔ مثلاً شیرِ نر، شیرِ مادہ ، سگِ نر،
سگِ مادہ، فیلِ نر، فیلِ مادہ۔

کبھی کبھی مرد یا زن کے الفاظ بھی جنس کو ظاہر کرنے کے لیے استعمال ہوتے ہیں۔ مثلاً مردِ گدا ، زنِ گدا ، پیرِ مرد ، پیرِ زن ،
شیرِ مرد ، شیرِ زن۔

فارسی میں جنس کی بنا پر مصدر میں کوئی تبدیلی نہیں ہوتی، مثلاً

(۱) او رفت - وہ گیا۔ وہ گئی۔

(۲) سعدان آمد - سعدان آیا۔

نزیہہ آمد - نزیہہ آئی۔

(الف) ذیل کے اسموں کی جنس مُذکر لکھیے :

مادر ، خواہر ، عروس ، مَکیان ، شتر مادہ ، اسپ مادہ ، پیرزن ، خانم ، بانو ، بیگم ، بُز مادہ ،
زنِ رختشو ، خاتون ، شہر بانو ، دُختر ، آہوی مادہ ، زن۔

(ب) ذیل کے اسموں کی جنس مؤنث لکھیے :

مرد خیاط ، داماد ، بُز بُز ، خان ، خُروس ، آقا ، بیگ ، پدر ، برادر ، خواجہ ، پسر ، پسر ،
شہریار ، آہوی نر ، شیر نر ، شیر مرد ، مردِ رویش ، شوہر ، مرد۔

(ج) درج ذیل الفاظ کی جنس پہچانیے :

آدم ، درخت ، سنگ ، مرد ، خواہر ، چشم ، سبزی ، آتش ، داماد ، دوست ، شریک ،
ہمدم ، مشتری۔

GRAMMAR SECTION (English)

It is very easy to make plural in Persian. In classical Persian, the rule for forming plurals of nouns are :

(A) Add 'ان' to animate nouns (people or higher animals) e.g. :

→ خواهر (sister) → خواهران (sisters); یار (friend) → یاران (friends);
 طفل (child) → طفلان (children); شاگرد (pupil) → شاگردان (pupils);
 مُرغ (bird) → مُرغان (birds) etc.

(B) Add 'ها' to inanimate nouns (lower animals or things) e.g. :

→ مداد (pencil) → مدادها (pencils); ماه (month) → ماه‌ها (months);
 میز (table) → میزها (tables); سنگ (stone) → سنگ‌ها (stones)

But in 'Modern Persian' we can use 'ها' or 'ان' for most animate ones. We always use 'ها' for inanimate ones. e.g. :

→ مُرغ‌ها - دوست‌ها - چشم‌ها - درخت‌ها - زن‌ها etc.

(C) If the nouns end in 'ا' or 'و' add 'یان' for reasons of euphony. e.g. :

→ دروغ‌گویان - جنگجویان - آقایان - دانایان - آهویان - دانش‌جویان etc.

(D) In nouns ending in a vowel 'ه' the 'ه' is dropped and we add 'گان' - e.g. :

→ پش‌ماندگان → پس‌مانده ; ستارگان → ستاره ; پرندگان → پرنده
 etc. باشندگان → باشنده ; رائے‌دهندگان → رائے‌دهنده

(E) If the number precedes noun, noun remains singular. e.g. :

→ چهل حدیث - پنج انگشت - هفت رنگ - چهار درویش - پنچگانه - پنج گوشه
 etc. هفت روز - سه بار - هشت پهلوی - دو برادر

Singular (مفرد)	Plural (جمع)	Singular (مفرد)	Plural (جمع)	Singular (مفرد)	Plural (جمع)
زن	زنان	مصیبت زده	مصیبت زدگان	بافنده	بافندگان
دُختر	دُختران	سیلاب زده	سیلاب زدگان	بچه	بچه‌گان
مادر	مادران	پَلنگ	پَلنگان	پرورده	پرورندگان
پدر	پدران	کودک	کُودکان	خواجه	خواجگان
پسر	پسران	پیر	پیران	فرشته	فرشتگان
مرد	مردان	مُريد	مُريدان	کُشته	کُشتگان
درويش	درویشان	ماشين	ماشين‌ها	اعزاز يافته	اعزاز يافتگان
بزرگ	بزرگان	توپ	توپ‌ها	سيّاره	سيّارگان
سگ	شگان	روز	روزها	تابيده	تايبیدگان
دانش مند	دانش مندان	اِسْم	اِسْم‌ها	تشنه	تشنگان
مردم	مردمان	چيز	چيزها	زلزله زده	زلزله زدگان
		قلم	قلم‌ها	ديده	ديدگان

Examples :

- سیب شیرین (a sweet apple)
- میهن بزرگ (a big country)
- سگ سیاه (a black dog)

In the above examples شیرین , بزرگ and سیاه are adjectives and سنگ , میهن and سیب are nouns, qualified by these adjectives and are called موصوف .

In a sentence صفت is generally placed after موصوف and both are connected with zeer ' (e) which is called اضافت توصیفی . In case the last letter of موصوف is 'ا' or 'و' then zeer is replaced by 'ی' and pronounced 'ye' as in هوای سرد and لیموی ترش etc.

If the last letter is 'ر' or 'ها' as in خانه قشنگ - گُربۀ سفید - کلاه کج - راه راست etc. These constructions are called 'Adjectival construction.'

Examples :

دوای تلخ	بچّہ کوچک	مردِ گرسنه	خوی نیک
جُوجہ سفید	آبِ خنک	بوی بد	پنجرہ بستہ
روی قشنگ	تختہ سیاه	گلِ سُرخ	لیموی ترش
		نارگی شیرین	مادرِ مہربان

پُرسش / Exercise

(1) Add adjective to the following words :

لباس ، اسب ، میوہ ، گلابی ، پُسر ، کتاب

(2) Translate into Persian :

گرم ہوا ، اونچا درخت ، پرانا جوتا ، کڑوا پھل

(3) Translate into Urdu :

درِ کُھنہ ، وطنِ عزیز ، مردِ دانا ، صدای بلند

مضاف مضاف الیه اضافتِ نسبتی

Every possessive construction must have three parts viz the first of the governing noun is termed as ‘مضاف’ and the other noun governed is called ‘مضاف الیه’ and the vowel zeer (—) is called ‘کسرۂ اضافی’ or ‘اضافتِ نسبتی’

‘مرکبِ اضافی’ the genitive or possessive case is formed by the short vowel zeer to the noun as in خوشۂ انگور meaning bunch of grapes. کتابِ شہلا shahla's book. In these constructions خوشۂ and کتاب are مضاف and انگور and شہلا are مضاف الیه. ‘اضافتِ نسبتی’ is used in the same way as we have used in ‘اضافتِ توصیفی’

Examples :

خانۂ پرویز	کلاہِ برادر	صندلیِ پزِ شک
پنجرۂ مَن	مارِ آستین	ماہیِ دریا
نامۂ پدر	نانِ گندم	آبِ وھوایِ افریقہ
کتاب خانۂ دبستان	بیاضِ سلیم	سزایِ موت
گُربۂ لیلیٰ	آبِ حوض	دوایِ مریض

پُرسش / Exercise

(1) Add مضاف or مضاف الیه to the following words :

پیراھن ، پا ، خانہ ، درخت ، چشم

(2) Translate into Persian :

جَو کا دانہ ، باغ کا دروازہ ، کشمیر کا سیب ، شیخ سعدی کا وطن ، سر کا درد

(3) Translate into English :

سَگِ کوچہ ، بچّۂ راھل ، مدادِ دانش جُو ، آرزویِ دِل ، باغِ آفریدی

That	آن	— This	این
Those	آنها (یا) آنان	— These	اینها (یا) اینان

Those pronouns which point out the thing to which they refer are called 'اشاره'.

(Demonstrative Pronouns). To point out an object near to the speaker این meaning 'this' is used as singular and plural of it is اینان or اینها. To point out an object distant from the speaker آن meaning 'that' is used and plural of the same is آنان or آنها. The things which are pointed out are called مشار اليه.

Examples :

This is a book.	این کتاب است.
This is a table.	این میز است.
This is a chair.	این صندلی است.
That is a car.	آن ماشین است.
That is a cow.	آن گاو است.
That is a policeman.	آن پلیس است.

Past Tense (زمانه ماضی)		Present Tense (زمانه حال)	
Plural	Singular	Plural	Singular

Positive (مثبت)

بودند / باشند	بود / باشد	اند / استند / هستند	است / ست / هست
were	was	are	is

Negative (منفی)

نبودند / نباشند	نبود / نباشد	نیستند	نیست
were not	was not	are not	is not
(weren't)	(wasn't)	(aren't)	(isn't)

Auxiliary verb (to be) is used to complete the sentence and to show the presence or absence of some thing. To denote the presence in the 'Present Tense' است and 'اند' in the 'Past Tense' 'بود' and 'بوند' are used.

For Example :

That is a pencil. آن مداد است۔
 Those are trees. آنها درختان هستند۔
 The negative of the above forms are نیست and نیستند as. این قلم نیست (This is not a pen)
 اینها شاگردانِ مدرسه نیستند۔ (These are not pupils of school.)

	I Person		II Person		III Person	
	Plural	Singular	Plural	Singular	Plural	Singular
Personal Endings	هستیم	هستم	هستید	هستی	هستند	هست
Positive	ایم	آم	اید	ای	اند	است
Negative	نیستیم	نیستم	نیستید	نیستی	نیستند	نیست

Personal Endings (Past Tense) :

Positive	بودیم	بودم	بودید	بودی	بودند	بود
Negative	نبودیم	نبودم	نبودید	نبودی	نبودند	نبود

6

INFINITIVES (مصادر)

‘مصادر’ (Infinitives) is plural of ‘مصدر’ (Infinitive) Every infinitive or verb in 'Persian' always ends either with تن or دن Hence these two terminations are called علامتِ مصدر (the sign of infinitive) such as آمدن to come, نشستن to sit.

All Persian verbs end in ن. If we drop the final letter ن from the verb, we get past-stem ماضی of the verb (which is always in the past-indefinite tense third person singular) Past and present stem of the verb helps us to form tenses. Few verbs with their past and present stem are given in 'Urdu Section' (i.e. at page nos. 11 & 14)

There are three tenses which divide the verb into three types. They are :

- (1) Past Tense (ماضی) (2) Present Tense (حال) and (3) Future Tense (مستقبل)

There are six kinds of Past Tense (ماضی) :

(1) Past Indefinite Tense	(ماضی مطلق)
(2) Present Perfect Tense	(ماضی قریب)
(3) Past Perfect Tense	(ماضی بعید)
(4) Past Continuous Tense	(ماضی استمرای)
(5) Dubius Past Tense	(ماضی شکبیه)
(6) Past Optative Tense / Conditional Past	(ماضی تمنائی)

Persian Sentence : In a Persian sentence the subject comes at the beginning and the verb comes at the end, and the attributes come in the middle. In the sentence the verb must agree with its subject in number and person. Therefore, the conjugation takes place according to the number and the person as :

* فیروز از بازار آمد * پسران از بازار آمدند۔

8

PAST INDEFINITE TENSE (ماضی مطلق)

The Past Indefinite Tense (ماضی مطلق) represents an action that has been completed in the past but does not indicate the correct time of action.

To form ماضی مطلق we drop the final letter 'ن' from the 'مصدر' which gives us past stem of the verb. To the past stem (ماذہ ماضی) we add the personal endings and this gives us the Past Indefinite Tense.

'Personal-Ending' and 'Conjugation' :

	I Person		II Person		III Person	
	Plural	Singular	Plural	Singular	Plural	Singular
Personal Endings	یم	م	ید	ی	ند	No Ending
Conjugation	رفتیم	رفتم	رفتید	رفتی	رفتند	رفت
Translation	We went.	I went.	You went.	Thou went.	They went.	He/She Went.

	I Person		II Person		III Person	
	Plural	Singular	Plural	Singular	Plural	Singular
Personal Endings	—	—	—	—	—	—
Subjective Pronouns	ما	من	شما	تو	ایشان	او
Translation	We	I	You	Thou (you)	They	He/She/It

A word that is used in place of a noun is called 'ضمیر' and the pronouns which indicate the subject are called subjective pronouns (ضمائر فاعلی) or (personal pronouns)

Examples :

اورفت ، ایشان به بازار رفتند ، تو سیب خوردی ، شما از بازار میوه های تازه خریدید ، من نامه نوشتم ، مابه دوستان خود برای گردش لب دریا رفتیم ، ایشان با ماشین از کجا آمدند؟ ماچه کار کردیم ، من در جنگل شیر دیدم -

Personal pronouns, personal endings and conjugation of a verb in 'Past Indefinite Tense'.

	I Person		II Person		III Person	
	Plural	Singular	Plural	Singular	Plural	Singular
Personal pronouns	ما	من	شما	تو	ایشان	او
personal endings	یم	م	ید	ی	ند	o Ending
Conjugation	ما آمدیم	من آمدم	شما آمدید	تو آمدی	ایشان آمدند	او آمد
Translation	We came	I came	You came	You came	They came	He/She came

پُرسش / Exercise

(1) Translate into English :

او کتاب احمد آورد ، ماگلاب خوب آوردیم ، من "شاه نامه فردوسی" خواندم ، ایشان لباس های نو پوشیدند ، شما از بازار میوه تازه خریدید ، تو به برادر حامد نامه نوشتی -

(2) **Conjugate** ‘مصدر ، آرن ، خوردن و پُرسیدن’ **in present tense** (ماضی مطلق) **with translation :**

(3) **Fill in the blanks with appropriate pronouns :**

- ۱- از بازار نان آورد -
- ۲- آبِ خنک نوشیدند -
- ۳- قلم نو خریدم -
- ۴- کارِ خود را کر دیم -
- ۵- سیبِ شیرین خوردید -

10

OBJECTIVE PRONOUNS (ضمائر مفعولی)

Pronouns which are used as an object are called (ضمائر مفعولی) objective Pronouns.

I Person		II Person		III Person	
Plural	Singular	Plural	Singular	Plural	Singular
مارا	مرا	شمارا	ترا	ایشان را	اورا
To us	To me	To you	To you	To them	To him or To her

11

POSSESSIVE PRONOUNS (ضمائر اضافی یا ضمائر متّصل)

Pronouns which indicate possession are called ضمائر اضافی Possessive Pronouns

قلمش as they are written on to the word as ضمائر متصل Conjunctive Prouns or ضمائر اضافی

his pen, قلمم my pen :

Preposition (حرفِ اضافه) is a word placed before a noun or a pronoun to show the relation between it and some other word in the sentences.

The prepositions in Persian fall into two groups.

(1) **Those used without ezafat (اضافت) zeer as :**

با ، به ، در ، از ، حُز ، بَر ، تا ، بی . etc.

(2) **Those which require ezafat (اضافت) to join the noun as :**

روی ، زیر ، بیرون ، برای ، درون ، توی ، نزدیک ، پیش . etc.

۱- او درونِ اتاق رفت -

۲- من امروز از ناگپور آمدم -

Examples :

پدر من دیروز از دُکان برای من قلم خرید ، من نامهٔ شما زیر کتاب نهاده ام ، ایشان توی اُتاق نشسته اند ، موهن با اتوبوس به ایست گاه رفته است ، کتاب منیره روی میز است ، پرنده بر درخت است ، خانهٔ اش نزدیک خانهٔ من است -

پُرسش / Exercise

(1) **Fill in the blanks with appropriate Prepositions :**

(i) ما بازار شماسیب ومیوه های تازه آوردیم -

(ii) بچه ها خانه مدرسه رفتند -

(iii) دوست من صبح شام گردش کرد -

(iv) من کتابش روی میز گذاشته ام -

(v) ممبئی اورنگ آباد پانصد کیلومتر فاصله است -

(2) **Translate into 'Persian' :**

(i) Rashid sat on a chair.

(ii) He put a pencil on a table.

(iii) Gopal went Delhi with his friends.

(iv) Ashher wrote me a letter from Malegaon.

حرف های The word which are used to ask a question or to frame a question are called

استفهام Interrogative particles in 'Persian' are given below with their meanings.

(کی) = Who ; چه = What ; چرا = Why ; چطور = How ; چقدر = How many ;
 کجا = Where ; کی (چه وقت) = When ; کدام = Which ; آیا = Whether ; چگونه = How

Examples :

- (۱) کی از دهلی آمد ؟ ● محمود از دهلی آمد -
- (۲) حامد به کجا رفت ؟ ● حامد به بازار رفت -
- (۳) زبیر چطور به مدرسه رفت ؟ ● زبیر با دو چرخه به مدرسه رفت -
- (۴) تو چقدر خواهران داری ؟ ● من سه خواهران دارم -
- (۵) شما کی (چه وقت) از امراتی آمدید ؟ ● من دیروز صبح از امراتی آمدم -

پرسش / Exercise

- Fill in the blanks with appropriate 'حرف های استفهام' :

- (۱) شما این کار کردید ؟ (چه ، چرا ، آیا)
- (۲) ایشان از دهلی آمدند ؟ (کی ، چه ، کجا)
- (۳) تو برادرِ شکیل را جواب دادی ؟ (کی ، چقدر ، چه)
- (۴) او این کتاب را از خرید ؟ (چه ، کی ، کدام)
- (۵) اسم مادرش است ؟ (کجا ، چه ، چطور)

The Past Perfect Tense (ماضی بعید) represents an action that has been completed before a certain moment in the past. This tense is regularly formed by suffixing the past stem (or past indefinite) of the verb with appropriate personal endings as shown in the table below :

'Aorist' indicates an indefinite clause, thus indicating both present as well as future tense.

'Aorist' form is formed by adding 'د' to the present stem 'مادّة مضارع' of the verb. A short vowel zabar (—) is also placed on the letter preceeding 'د' as from the verb 'رفتَن' present stem رَو and رَوَد meaning he goes or he will go is formed.

Few more examples :

مصدر	مادّة مضارع	فعل مضارع
Infinitive	Present Stem	Aorist
آوردن	آور	آورد
کردن	کن	کند

During conjugation 'د' is replaced by personal endings to person and the number as given in the table below :

I Person		II Person		III Person	
Plural	Singular	Plural	Singular	Plural	Singular
ام	م	ید	ی	ند	No Ending
ما یا بیم	من یا بم	شما یا بید	تو یا بی	ایشان یا بند	او یا بد
We we get	I I get	You you all get	You you get	They these people get	He / She He gets

□□□□□□□□□□□□	پُرسش / Exercise	□□□□□□□□□□□□
--------------	------------------	--------------

● Translate into 'English' :

- ۱- حالا چه کنیم و کجا برویم؟
- ۲- در نامه چه بنویسند؟
- ۳- اگر تو دوا بخوری خوب بشوی -
- ۴- بچه ها ما را نزنند مبادا بگزد -
- ۵- اگر با ما دیگر کاری ندارید مُرخص شویم -

The Present Tense (زمانه حال) shows an action being done. For example :

می آید He comes or coming, می رُود He goes or going.

It is formed by prefixing the particle 'می' to the 'Aorist' forms as given below in the table :

I Person		II Person		III Person	
Plural	Singular	Plural	Singular	Plural	Singular
می نویسیم	می نویسم	می نویسید	می نویسی	می نویسند	می نویسد
We write	I write	You write	You write	They write	He / She writes
We are writing	I am writing	You are writing	You are writing	They are writing	He / She is writing

Examples :

- (i) ما از دبستان می آییم -
(ii) ایشان کارِ خود را انجام می دهند -
(iii) مانامه احمد می خوانیم -
(iv) من امروز به ممبئی می روم -
(v) در تابستان هوا گرم می شود -
(vi) تو به کجا می روی ؟
(vii) امروز مادر من از ممبئی می آید -

پُرسش / Exercise

(1) Conjugate 'آمدن و رفتن' in Present Tense (زمانه حال) :

(2) Translate into 'English' :

- (i) او کار می کند -
(ii) ما برای گردش می رویم -
(iii) در فصل بهار میوه ها می رسند -
(iv) موهن چه می خورد ؟
(v) برادر شما در حیاط مدرسه بازی می کند -

(3) Translate into 'Persian' :

- (i) He is writing a letter.
- (ii) Seema is going from school to the house.
- (iii) Why are you hurting the cat.

18

FUTURE TENSE (زمانه مستقبل)

The Future Tense denotes an act that shall take place some time in future for example خواهد آمد He will come. To form 'Future Tense' add خواهد as a prefix to past stem of the verbs as خواهد آمد He will come. It is third person singular of مستقبل.

To form other persons replace 'د' with the appropriate personal endings as usual. Remember خواهد will be conjugated and the principal verb will remain unchanged as shown in the table below :

I Person		II Person		III Person	
Plural	Singular	Plural	Singular	Plural	Singular
خواهیم کرد	خواهم کرد	خواهید کرد	خواهی کرد	خواهند کرد	خواهد کرد
We shall do.	I shall do.	You will do.	You will do.	They will do.	He/She/Will do.
خواهیم رفت	خواهم رفت	خواهید رفت	خواهی رفت	خواهند رفت	خواهد رفت
We shall go.	I shall go.	You will go.	You will go.	They will go.	He/She/Will go.
خواهیم خواند	خواهم خواند	خواهید خواند	خواهی خواند	خواهند خواند	خواهد خواند
We shall read.	I shall read.	You will read.	You will read.	They will read.	He/She/Will read.

Examples :

من از بازار سیب خواهم آورد ، ما امسال بزیارت خانه کعبه خواهیم رفت ، ایشان برای پدر و مادر از ناگپور پرتغال خواهند آورد ، شما چه خواهید کرد ؟ او از مدرسه کی خواهد آمد ؟

(2) Conjugate 'مصدر، گفتن و نوشتن' in Future Tense (زمانه مستقبل) with translation.

- (i) ما فردا به ممبئی خواهیم رفت -
- (ii) من برای دوستم تحفه ای خواهم
- (iii) ایشان لباسِ نو خواهند پوشید -
- (iv) خُدا ما را خواهد آمرزید -
- (v) او به ممبئی خواهد رفت -

19

It is formed by prefixing ‘ب’ to the present stem of the verb as given below :

فعلِ امر		مادّة مضارع	مصدر
III Person		Present stem	Verb
Plural	Singular	—	—
بدهید	بده	ده	دادن
you all give	you give	give	To give
بخورید	بخور	خور	خوردن
you all eat	you eat	eat	To eat

جواب بده ، آب تازه بنوشید ، به مدرسه برو ، جواب بنویسید۔

(B) PROHIBITIVE/NEGATIVE IMPERATIVE (فعلِ نہی)

It is a word of negative command, which prohibits from doing some thing. It is also used in the second porson singular and plural only.

It is formed by prefixing ‘م’ or ‘ن’ to the present stem of the verb as given below :

Negative Imperative		Imperative	
Plural	Singular	Plural	Singular
[Don't go] مروید / نروید	[Don't go] مرو / نرو	بروید	برو
[Don't eat] مخورید / نخورید	[Don't eat] مخور / نخور	بخورید	بخور
[Don't come] میایید / نیایید	[Don't come] میا / نیا	بیایید	بیا
[Don't do] مکنید / نکنید	[Don't do] مکن / نکن	بکنید	بکن
[Don't hurt] میآزاید / نیآزاید	[Don't hurt] میآزار / نیآزار	بیآزاید	بیآزار
[Don't say] مگویید / نگویید	[Don't say] مگو / نگو	بگویید	بگو
[Don't write] منویسید / ننویسید	[Don't write] منویس / ننویس	بنویسید	بنویس

Examples :

ازخانه بیرون مرو ، کسی را دشنام مده ، کارِ امروز بفرد امگذار ، به آوازِ بلند نخوانید ،
امشب به خانهٔ من میا ، خاموش منشین ، سروصدا مکن ، آنچه ندانی مگو ، روی کتاب ننویس ،
حسرت نخوریدخدا بزرگ است۔

پُرسش / Exercise

- Translate the above sentences into 'English' :

‘حرف ربط’ (The conjunction) is a word that joins two words, phrases or sentences.

the pen and the book ; آمدنِ ما و رفتنِ او our coming and his going

this is good but that is better.

The following are the more common conjunctions used in 'Persian' :

(then), (perhaps), (as), (if), (till), (not), (or), (that), (when ever),

(however much), (as soon as), (however), (but) etc.

(until), (and), (but) etc.

Gender (جنس) denotes maleness or femaleness or absence of sex of the person or thing named. A noun that names a male animal is said to be of جنس مذکر or Masculine Gender, such as پدر , خروس , اسپ نر . A noun that names a female animal is said to be of جنس مؤنث or Feminine Gender, such as مادر , ماکیان , اسپ ماده . A noun that names an inanimate object is of جنس مَعْرَا or لا جنس or Neuter Gender, such as کتاب , باد , سنگ ; while a noun that names both the male and the female is of جنس مشترک or common Gender, such as پرنده , دوست etc.

When we want to express the sex definitely we add نر for maleness and ماده for femaleness to the noun, e.g. :

شیر نر = lion ; شیر ماده = lioness

سگ نر = dog ; سگ ماده = bitch

فیل نر = bull – elephant ; فیل ماده = cow – elephant

sometimes مرد or زن is also used to express sex in human beings :

مرد گدا = beggar (male) ; زن گدا = female beggar

پیر مرد = old man ; پیر زن = old woman

شیر مرد = hero ; شیر زن = heroin

There will be no change in verb according to the gender in Persian, as it is formed in English Language.

Examples :

- (1)

He went

او رفت
- She went

او رفت
- (2)

Sadan went

سعدان رفت
- Nazeeha went

نزیهه رفت

□□□□□□□□□□□□□□

Exercise / پُرسش

□□□□□□□□□□□□□□

- (1)

Give the ‘جنس مذکر’ of the following nouns :
- مادر، خواهر، عروس، ماکیان، شتر ماده، اسب ماده، پیرزن، خانم، بانو، بیگم،

بُزماده، زنِ رخت شو، خاتون، شهر بانو، دُختر، آهوی ماده، زن -
- (2)

Give the ‘جنس مؤنث’ of the following nouns :
- مرد خیاط، داماد، بُزَنر، خان، خروس، آقا، بیگ، پدر، برادر، خواجه،

پسر، شهریار، آهوی نر، شتر نر، شیر مرد، مرد درویش، شوهر، مرد -
- (3)

Point out the words used as جنس مشترك :
- آدم، درخت، سنگ، مرد، خواهر، چشم، سبزی، آتش، داماد،

دوست، شریك، همدم، مشتری -

महाराष्ट्र साहित्य अकादमी बुरुड ऑफ सिकुंडरी इन्ड हार सिकुंडरी अिगुकिशुन डुनु.

डरगा-ई-डारसी (डरशियन) इ. ९ वी

₹ 67:00